RYNEK METALOWY i MASZYNOWY

THE-METAL-AND-MACHINE-MARKET (WEEKLY)

LE MARCHÉ DES METAUX ET DES MACHINES (HEBDOMADAIRE)

DER METALL- UND MASCHINEN-MARKT (WOCHENFACHBLATT)

STAŁE DODATKI: „ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA" • „POSTĘPY W PRZEMYŚLE" Z „DZIAŁEM AUTOMOBILOWYM" • „DZIAŁ BUDOWLANY i CERAMICZNY" • „DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH"

PRZEDPŁATA

kwartalna 4½ zł z dostawą w dom.

W Województwach Zachodnich tygodnik nasz zaabonować można na każdej poczcie, w innych częściach Polski — tylko bezpośrednio w Wydawnictwie.

Ceny ogłoszeń i inne warunki zamieszczone są na stronie ostatniej.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA

POZNAŃ, WIELKA 10. - TEL. 2277

Subscription rates: For 3 months (England) sh **5**
„ „ „ (Germany) Gmks **4.50**
„ „ „ (U. S. A.) Dol. **1,—**

ADVERTISING-RATES:

Full page zł 100,— Half a page zł 60,— One fourth of a page zł 35,— One eighth of a page zł 20,— One sixteenth of a page 10,— Advertisements on Cover plus additional tee. Advertisements from abroad will be calculated according to special rates. In special editions the rates are different.

Nr. 3 Poznań, 20 stycznia 1928 Rok VIII

Niemiecki przemysł metalurgiczny
po reorganizacji.

Przez odpadnięcie Alzacji i Lotaryngji oraz Polskiego Górnego Śląska niemiecki przemysł metalurgiczny zmienił znacznie swoją fizjognomję. Obecnie największym jego ośrodkiem jest zagłębie Ruhry, obejmujące Westfalję i Nadrenję. Jego całokształtu niestety nie można dokładnie oddać, gdyż żadna z publikacyj statystycznych nie podaje do publicznej wiadomości kompletnie odnośnych danych ani pod względem produkcji, ani pod względem handlu tego okręgu. Wyjątek stanowi jedynie przemysł montanowy, który prowadzi dokładną statystykę produkcji i obrotów handlowych w wszystkich swych dziedzinach wyrobów surówki żelaza i stali oraz wyrobów walcowanych. Jego produkcja w latach 1925 i 1926 w porównaniu do produkcji w roku 1913 przedstawia się następująco:

PRODUKCJA	w r. 1925 w tonach	w r. 1926 w tonach	w r. 1913 w tonach	Różnica w proc. produkcji z roku 1926 do produkcji z roku 1925	1913
1. **surówki i żelaza**					
a) w Nadrenji i Westfalji .	8000154	7713347	8209157	96.42	93.96
b) w całej Rzeszy w granicach obecnych	10176699	9562026	10907189		
2. **surówki i stali:**					
a) w Nadrenji i Westfalji .	9805692	9842245	10112042	97.46	97.33
b) w całej Rzeszy w granicach obecnych	12194501	12294043	12186182		
3. **wyroby walcowane:**					
a) w Nadrenji i Westfalji .	8160585	8024572	9181229	98.33	87.40

Niemiecki przemysł metalurgiczny jest prawie cały zorganizowany w kartele lub też przynajmniej w syndykaty. Ponadto przeprowadzono w nim daleko idącą racjonalizację i mechanizację pracy i produkcji, które przyczyniły się do znacznego wzrostu produkcji i do obniżenia potrzebnych robotników i kosztów produkcji.

Chociaż zsyndykatyzowanie przemysłu metalurgicznego przeprowadzone zostało częściowo już w r. 1925, to skutki zaczęły się uwidaczniać dopiero w latach następnych 1926 i 1927, nadając przemysłowi metalurgicznemu charakter specyficzny: *na rynku wewnętrznym przestaje istnieć wolny handel wytworami metalurgicznemi, następuje stabilizacja produkcji, ustępuje niepokój na rynku zbytu, wytwarzany niespodziankami ze strony producentów niezsyndykalizowanych lub nieskartelowanych, a ceny otrzymują tendencję zwyżkową; na rynkach zewnętrznych sytuacja dla niemieckiego przemysłu metalurgicznego,* dzięki zawarciu porozumienia z przemysłem francuskim i belgijskim, *zmienia się na korzyść przez usunięcie konkurencyj tych dwóch państw oraz wzrost cen za surówkę stali o 15—20%*. To zwiększyło szanse eksportowe Niemiec, usuwając niewspółmierną rozpiętość między cenami światowemi a wewnętrzno-niemieckiemi kartelowemi.

W 1926 r. produkcja przemysłu żelaznego przekracza nawet poziom produkcji przedwojennej, pomimo utraty szeregu warsztatów, spowodowanej przez Traktat Wersalski.

Zakłady trustu *„Vereinigte Stahlwerke A. G."* (Vestag) oraz wszystkich innych koncernów pracowały z końcem roku na 80—100% swej zdolności produkcyjnej, a *„Rohstahlgemeinschaft"* obniżyła ograniczenie produkcji w stosunku do wydajności zakładów z 35% na 20%. W stosunku do 1925 r. niewątpliwie nastąpił decydujący zwrot ku lepszemu.

Typowym przykładem jest bilans trustu montanowego „Vereinigte Stahlwerke A. G." (Vestag). Wydajność jego kopalń zwiększyła się, po unieruchomieniu mniej wydajnych kopalń, w okresie półrocznym istnienia (1/IV—30/IX 1926 r.) o 30.08%, pod-

czas kiedy wzrost liczby robotników wynosił tylko około 7.1%, a produkcja rudy żelaznej trustu (okręgi: Sieg, Lahn i Dill) podniosła się nawet o 160.84%.

Pomimo to ceny niemieckie w stosunku do cen światowych były wysokie, wobec czego eksport stawał się prawie niemożliwy lub odbywał się kosztem niemieckiego konsumenta. Żelazo prętowe np. będące podstawą do obliczeń cen innych gatunków żelaza, notowano z początkiem 1926 r. zagranicą około 92 sh. fob, podczas kiedy ceny wewnętrzno-niemieckie wynosiły 130 Rmk. Dopiero po zawarciu kartelu zachodnio-europejskiego różnica ta zaczęła się zmniejszać; z końcem roku ceny światowe notowano fob 118.6 sh., a niemieckie — 134 Rmk.. Ceny konsumpcyjne rynku wewnętrznego notowano jeszcze wyżej, bo 139.70 do 149.70 Rmk.

Terminy dostaw wahały się między 2—8 tygodniami.

Produkcja miedzi, cyny, cynku i ołowiu naogół jest mała. W 1925 r. pokrywała ona tylko 25% ogólnego zapotrzebowania, podczas kiedy 75% pokrywano importem; w tych 25% jest: 11% surowców zagranicznych, a 14% krajowych. Cyfr z 1926 r. niema jeszcze, lecz można przyjąć dla nich, zdaje się ten sam stosunek.

Konieczność sprowadzania z zagranicy tak wielkiej ilości metali jest dla Rzeszy bardzo niewygodna, tem więcej, że hutnictwo niemieckie brać musi te rudy, których zagranica nie zużywa, t. zn. rudy, których koszta produkcji są najwyższe. Wskutek tego Niemcy dążą do zapewnienia sobie rud przez gospodarcze opanowanie zagranicznych kopalń, tak jak to miało miejsce przed wojną.

Sytuacja w 1925/26 r. była tego rodzaju, że szereg hut był unieruchomiony. Dopiero dobra konjunktura drugiej połowy 1926 r. umożliwiła ponowne uruchomienie hut, doprowadzając je do normalnej produkcji, po raz pierwszy po wojnie.

F. Z.

O nawiązanie stosunków handlowych z Chinami.

PRZEZ LAT 8 NIC W TEJ MIERZE SIĘ NIE ZROBIŁO... GDYNIĘ NALEŻY STANOWCZO POŁĄCZYĆ Z PORTAMI DALEKIEGO WSCHODU.. KOLEJ WSCHODNIO-CHIŃSKA POTRZEBUJE LOKOMOTYW, WAGONÓW I MATERJAŁÓW KOLEJOWYCH.

Obecny kilkumiesięczny pobyt w Polsce delegata Rzplitej Polskiej w Chinach p. K. Pindora w celu ostatecznego uzgodnienia sprawy podpisania traktatu przyjaźni z Chinami jest już w końcowem *stadjum* tego 8-letniego *okresu beztraktatowego*, który *tak szkodliwie* odbił się *na położeniu wychodźtwa polskiego w Chinach.* Umożliwił on państwom, które były w daleko niekorzystniejszych od nas warunkach, uprzedzić nas na tym rynku i osiągnąć znaczne wyniki.

Z chwilą podpisania traktatu w Pekinie, z tym rządem, który w dotychczasowej walce Południa z Północą zdołał, mimo wysiłków Moskwy i obojętności zainteresowanych mocarstw, utrzymać przewagę, *nasza ekspansja gospodarcza musi się w pierwszym rzędzie skierować do Mandżurji,* w której posiadamy znaczny ośrodek zwarty wychodźtwa polskiego, bogate doświadczenie i znajomość rynku oraz tradycje marki towaru polskiego, pozostałe jeszcze z czasów przedwojennych.

Jeżeli jednak traktat wpłynie na zmianę warunków egzystencji i unormowanie naszego stanu posiadania oraz prawnego położenia obywateli polskich w Chinach, to niezbyt wiele posunie on naprzód palącą kwestję odzyskania utraconego na rynku chińskim stanowiska, którego zdobywanie opiera się jedynie narazie na inicjatywie kilku jednostek, nie znajdujących ani należytego poparcia u naszych władz, ani u zainteresowanych sfer przemysłowych.

Dotychczasowe wyniki naszej ekspansji gospodarczej na te rynki, mimo wszechstronnych informacyj udzielanych od dwóch lat odnośnym gałęziom naszego przemysłu przez polskich kupców w Mandżurji, *są tak nikłe,* że władze kierownicze naszej największej instytucji bankowej nie uważały za możliwe ułatwienie bezpośrednich stosunków bankowych z instytucjami bankowemi w Chinach, jak również departament morski M-stwa Przem. i Handlu nie brał pod uwagę opracowania projektu *połączenia Gdyni linją okrętową z portami Dalekiego Wschodu,* coby w wysokim stopniu wzmocniło naszą zdolność konkurencyjną na rynkach Japonji i Chin i uwolniło nas od obcego, kosztownego i nieprzyjaznego dla naszej ekspansji pośrednictwa obcych linij.

O ile nie mamy ograniczyć się tylko do papierowej krytyki przyczyn ujemnego salda w naszym bilansie handlowym, ale przejść do usuwania skutków tego stanu w naszem życiu gospodarczem, *to należy* między innemi środkami *pomagać* skutecznie *do odzyskania* takich *rynków,* na których mamy wszelkie widoki powodzenia.

Nasze placówki konsularne w Chinach będą musiały w tym kierunku współdziałać, aby informacje co do eksportu na tamtejsze rynki miały tego rodzaju przekonywające argumenty, któreby i nasze czynniki miarodajne skłoniły do silniejszej interwencji na rzecz ekspansji na te rynki, gdyż w obecnem naszem położeniu gospodarczem nie wolno nam żadnego rynku zaniedbywać.

Nasze sfery przemysłowe muszą zdobyć się w interesie ogólno-państwowym na pewien wysiłek i poświęcić rynkom Dalekiego Wschodu nierównie więcej uwagi, aniżeli to było dotychczas.

Polski przemysł metalowy nie zainteresował się dotychczas, mimo stale głoszonych w tygodnikach fachowych i przesyłanych z Charbina informacyj, olbrzymiemi *przetargami na materjały kolejowe techniczne,* jakie kolej Wschodnio-Chińska w Mandżurji zapotrzebowuje, chociaż przemysł ten miałby daleko łatwiejsze zadanie *wysłania specjalnego delegata do Charbina w celu zbadania warunków miejscowych* i nawią-

zania stosunków handlowych, aniżeli je będzie miał w Persji, dokąd według relacji Państwowego Instytutu Eksportowego specjalny delegat tegoż przemysłu ma być wysłany.

Czy nie *należałoby* w interesie obopólnym, wiążących się traktatem przyjaźni narodów, skorzystać z bytności w Warszawie delegata Rzplitej Polskiej na Chiny i *stwierdzić u źródła te informacje*, jakie przedstawiciele kupiectwa polskiego przesyłają z Mandżurji co do znaczenia i widoków pracy z koleją Wschodnio-Chińską, zwłaszcza *w związku z świeżo ogłoszonym przez zarząd tejże przetargiem na dzień 15 marca br.* na 7 tanków-lokomotyw manewrowych typu ciężkiego, oraz zapowiedzianym przetargiem na 100 wagonów 3-ej klasy?

Szersze wystąpienie obecnie polskiego przemysłu metalowego na przetargach kolei Wschodnio-Chińskiej miałoby nietylko znaczenie dla poprawy naszego bilansu handlowego, ale ułatwiłoby delegatowi Rzpltej Polskiej na Chiny zadanie obrony realnego doceniania przez rząd centralny w Pekinie wielkości ekonomicznej Polski w czasie końcowych pertraktacyj o podpisanie traktatu przyjaźni.

Tadeusz Szukiewicz.

ocoo

Warunki przywozu towaru
z zagranicy.

Ktokolwiek dotknął się sprawy sprowadzenia czegokolwiek z zagranicy, ten się przekonał z jakiemi trudnościami walczyć mu przyszło, zanim pożądany przedmiot otrzymał.

Pomijając już same trudności techniczne sprowadzenia towaru, a więc maszyny lub jakiejś części zapasowej, bez porównania trudniejszą jest rzeczą *zorjentować się w tym lesie przepisów, ustaw i okólników*, które przebrnąć trzeba, zanim się wyjdzie, jak to się mówi, na światło dzienne.

W tym celu przyda się czytelnikom naszym ten treściwy przewodnik, który w niniejszym artykule się zawiera.

Przedewszystkiem *trzeba znać dokładnie te wszystkie ustawy, które dotyczą t. zw. reglamentacji przywozu* czyli ograniczeń.

Minister H. i Przem. w poszczególnych wypadkach może uchylić ów zakaz, udzielając pozwolenia na przywóz.

Bezwzględnego zakazu przywozu polskie ustawodawstwo handlowe nie przewiduje. Ograniczenia reglamentacyjne zostały — jak wiadomo — podyktowane koniecznością zamknięcia naszego przywozu w cyfrze odpowiadającej naszym zdolnościom płatniczym. Cyfra ta znalazła swój odpowiednik w kontyngencie towarów, na który mogą być wydane pozwolenia wywozu. Względy polityki handlowej w stosunku do państw obcych nakazały wprowadzić w ramach kontyngentu ogólnego umowne, ściśle określone kontyngenty specjalne dla niektórych państw traktatowych.

Obecnie te *kontyngenty umowne wypełniają 75 proc. kontyngentu ogólnego*. Do wyznaczania kontyngentów powołana jest międzyministerjalna komisja kontyngentowa, skład której tworzą delegaci Ministerstw: Przemysłu i Handlu, Skarbu, Rolnictwa, Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych. Uchwały tejże komisji ulegają zatwierdzeniu przez Ministra Przemysłu i Handlu.

O ile w komisji ujawniona została rozbieżność zdań w pewnej sprawie, wypowiedzieć się w niej musi Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów.

Formalnie udzielanie pozwoleń na przywóz towarów reglamentowanych zastrzeżone zostało Ministrowi Przemysłu i Handlu, faktycznie rozróżnia się jednak dzisiaj dwie grupy towarów:

Jedna, odnośnie do której Minist. Przemysłu i Handlu, a mianowicie jego wydział handlu zagranicznego, korzysta bezpośrednio z wyłącznej swej kompetencji udzielenia pozwoleń i w udzieleniu tychże kieruje się rzeczywiście tylko własnem swobodnem uznaniem. Druga grupa, zasadnicza — która stanowi podstawę obecnej reglamentacji — odnośnie do której Ministerstwo formalnie tylko sprawuje swą władzę dyskrecjonalną, gdyż rolę decydującą dla otrzymania pozwolenia odgrywają w niej wnioski Centralnej Komisji Przywozowej.

Powstała ona z inicjatywy Ministerstwa Przemysłu i Handlu, które w ten sposób dobrowolnie podzieliło się swemi atrybucjami z organem interesowanych kół gospodarczych. W Monitorze z dnia 31 grudnia 1925 r. ustalony został ich skład: 3 przedstawiciele Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów; 3 przedstawiciele Stowarzyszenia Kupców Polskich; 3 przedstawiciele Centrali Związku Kupców; 1 przedstawiciel Izby Handlowej i Przemysłowej we Lwowie; 1 przedstawiciel Izby Handlowej i Przemysłowej w Krakowie; 1 przedstawiciel Izby Przemysłowo-Handlowej w Poznaniu; 1 przedstawiciel Izby Przemysłowo-Handlowej w Bydgoszczy; 1 przedstawiciel Izby Przemysłowo-Handlowej w Bielsku; 1 przedstawiciel Izby Przemysłowo-Handlowej w Grudziądzu; 1 przedstawiciel Izby Handlowej w Katowicach; 1 przedstawiciel Izby handlowej w Gdańsku; 1 przedstawiciel Zjednoczenia Polskich Kupców i Przemysłowców w Gdańsku; 2 przedstawicieli Związku Polskich Spółdzielni Spożywczych Rz. P. i wreszcie 3 przedstawicieli Organizacyj Rolniczych, t. j. Polskiego Związku Organizacyj Rolniczych i Związku Polskich Zrzeszeń Ogrodniczych. Centralna Komisja Przywozowa wyłania z pośród siebie prezydjum, składające się z przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących, oraz tak zwaną komisję ścisłą, do której wchodzą, oprócz prezydjum, delegaci (po jednym) Centr. Związku P. P. G. i Stowarzyszenia Kupców Polskich, Centr. Zw. Kupców, Izb Handlowych z b. zaboru pruskiego, austrjackiego i Śląska, oraz delegat organizacyj rolniczych.

Sprawa uzyskania pozwolenia na towar zagraniczny przedstawia się zatem w ramach ogólnych w sposób następujący:

Interesowana firma winna wnieść *podanie, adresowane do Ministerstwa Przemysłu i Handlu*, na ręce właściwej osoby według branży organizacji związkowej, względnie izby handlowej.

Te ostatnie selekcjonują otrzymane podania i wypisują na ich marginesie swoją opinję, z którą *przesyłają podanie do Centralnej Komisji Przywozowej.*

Centralna Komisja przeprowadza drugą selekcję i na podstawie wszystkich podań oblicza wielkość zapotrzebowania na dany towar.

Otrzymawszy z Wydziału Handlu Zagranicznego zawiadomienia o przyznanym kontyngencie (kontyngent ogólny uchwalony jest zasadniczo na trzy miesiące) *Centralna Komisja zestawia jego sumę z sumą zapotrzebowania* i, zależnie od uzyskanej z tego zestawienia proporcji, rozdziela kontyngent między organizacje.

Następnie, kierując się opinją tych organizacyj, Centralna Komisja już to stawia wniosek o odnowienie pozwolenia już też o udzielenie takowego, częściowo lub całkowicie. Na podstawie takiego wniosku Centralnej Komisji, *Wydział Handlu Zagranicznego udziela pozwolenia na przywóz,* wpisując je równocześnie na listę kontyngentową. Przeciwko odmownemu załatwieniu podania przysługuje stronie, czującej się pokrzywdzoną, prawo wniesienia odwołania do Ministra Przemysłu i Handlu.

Podobne odwołanie przysługuje zarówno całym organizacjom, które decyzję C. K. P. w rozdziale kontyngentu uznają w stosunku do siebie za niesłuszną.

Samo podanie o pozwolenie na przywóz, aby mogło być merytorycznie rozpatrywane, winno posiadać następujące kwalifikacje:

1. Zawierać dokładne określenie towaru według nomenklatury taryfy celnej, o ile możności z wymienieniem pozycji tejże taryfy;
2. wymienić kraj pochodzenia towaru;
3. wagę w kilogramach brutto i netto, lub też jedną z tych wag;
4. wartość towaru w walucie kraju eksportującego i w złotych;
5. komorę celną, na której ma być dokonana odprawa;
6. szczegółowy adres importującej firmy. Do podania winna być załączona faktura.

Tak podanie, jako też jego załącznik podlegają normalnej opłacie stemplowej.

Zwraca uwagę fakt, iż w wymienionej Komisji niema przedstawiciela rzemiosła, a więc tego czynnika, o którego obronie tyle się u nas wciąż mówi i pisze.

Czas byłby to niedopatrzenie naprawić. W. H-ski

Rokowania handlowe z Niemcami.

Rokowania o traktat handlowy z Niemcami, które się odbywały w Warszawie, uległy przerwie na czas świąt Bożego Narodzenia. Obecnie podjęto je nanowo.

Rokowania warszawskie najpierw wyznaczyły plan rokowań. Zgodzono się znieść obustronne zarządzenia bojowe. Te zarządzenia bojowe, ze strony Niemiec wobec Polski, mieszczą się w rozporządzeniu, które wydano z początkiem lipca 1925 roku.

Z polskiej strony chodzi o zniesienie list zakazów przywozu z 17 czerwca i 11 lipca 1925 roku. Oprócz tego idzie o dalsze polskie zarządzenia, np. w sprawie odmowy ulg celnych na maszyny i aparaty niemieckiego pochodzenia.

Zniesienie obustronnych zarządzeń bojowych przeprowadzono dlatego, ponieważ spodziewają się, że nastąpi zawarcie traktatu handlowego.

Podstawą nowej ery rokowań są sprawy berlińskie między min. spr. zagr. Rzeszy Niemieckiej, Dr. Stresemannem, a delegatem polskim, dr. Jackowskim w listopadzie ub. r.

Traktat handlowy zatem — w myśl rozmów berlińskich — ma zawierać prawo osiedlenia, co do którego nastąpiło zasadnicze uzgodnienie poglądów.

Warszawskie rokowania toczyły się wokoło wywozu z Polski świń i węgla. Za pewne określone kontyngenty świń i węgla Niemcy domagają się zniesienia zakazów przywozu tych towarów, które wymieniają polskie listy zakazu importu z dnia 19 sierpnia 1924 i 23 września 1925 roku. Między innemi np. konserwy, wino, futra, obuwie, mydło, galanterja, instrumenty muzyczne, automobile, tkaniny, towary dziane, kapelusze, parasole, zabawki. Oprócz tego Niemcy domagają się zniżek celnych.

Najbardziej niepokoi Niemcy waloryzacja ceł. Dotychczasowe stawki celne z powodu dewaluacji pobierano według kursu 0.47 mkn. Obecnie mają one być zwaloryzowane według kursu 0,81 mkn.

Według wszelkiego prawdopodobieństwa przyszłe prowizorjum handlowe zawierać ma:

1. Zniesienie obustronnych zarządzeń bojowych.
2. Wyrażenie zgody na przywóz kontyngentu węgla do Niemiec w granicach od 200—350 tys. t.
3. Oznaczenie kontyngentu świń na przywóz do Niemiec. W tej kwestji Niemcy proponują kontyngent 600.000 sztuk ubitych pod warunkiem, że dwie trzecie dostarczy Polska niemieckim fabrykom konserw. Polska jednakże żąda znacznie większego kontyngentu i to w stanie żywym.
4. Nieograniczony przywóz polskich produktów naftowych.
5. Kontyngenty importowe dla całego szeregu fabrykatów, których import podlega reglamentacji.

Naturalnie, że oprócz tego wejdzie do prowizorjum umowa osiedleńcza. Pozatem Polska domaga się nieograniczonego przywozu dla innych swych artykułów masowych, a Niemcy rozciągnięcia na dalsze rodzaje swych towarów wywozowych.

Sprawa waloryzacji jednak będzie momentem opóźniającym dojście do skutku prowizorjum traktatowego. *A. L.*

B. P.

Jakób Heiman

długoletni dyrektor i członek Zarządu T. A Przemysłu Cementowego „Wiek“

zmarł w dniu 9 stycznia 1928 r.

Zawiadamiając o tym smutnym ciosie, składamy hołd cieniom i pamięci zmarłego.

Pracownicy

Tow. Akc. Przemysłu Cementowego „Wiek”

Skutki niewykonania umowy.

Wypadki niewypełnienia przez dostawcę umów zachodzą w życiu codziennem kupca dość często; to też nie od rzeczy będzie poświęcić tej sprawie słów kilka.

Rozpatrując stanowisko prawne kupca, wobec którego dostawca umowy nie wykonał, — np. nie nadesłał zamówionego towaru —, należy wpierw ustalić, w jakich wypadkach zachodzi odpowiedzialność po stronie zobowiązanego do świadczenia.

Otóż zreguły odpowiada dłużnik (tj. osoba, zobowiązana w myśl umowy do świadczenia) za winę, która może być następstwem działania rozmyślnego (zły zamiar), jak i niedbalstwa. Niedbalstwo objawia się w braku należytej staranności, wymaganej w życiu potocznem; niedbalstwo jest albo oczywistem, rażącem niedbalstwem, albo też zwykłą nieuwagę. W niektórych wypadkach ustawa czyni dłużnika odpowiedzialnym już za zwykłą nieuwagę *), w innych natomiast ogranicza się do oczywistego niedbalstwa. O tem, jaki w danym wypadku zachodzi stopień niedbalstwa, rozstrzygają pojęcia w obrocie prawnym panujące.

Natomiast za przypadek odpowiada dłużnik tylko w już istniejących stosunkach obowiązkowych, i to aż do chwili wypełnienia zobowiązania (np. dostarczenia towaru do rąk zamawiającego). Mówi się wówczas w języku prawniczym, iż dłużnik ponosi niebezpieczeństwo, ryzyko. Kto ponosi niebezpieczeństwo, lub kto wskutek winy obowiązany jest do odszkodowania, ma jednak prawo do korzyści, jakie łączą się ze szkodą. Jeśli wobec tego dłużnik winien jest wynagrodzić wierzycielowi szkodę za pług motorowy, który uległ zniszczeniu u niego (tj. dłużnika przed wysłaniem go wierzycielowi), może go sobie zatrzymać oraz ewtl. żądać w swojem imieniu odszkodowania od osoby, która u niego uszkodzenie to spowodowała.

*) Mianowicie, jeżeli wymaga wyższej staranności, takiej, jakiej się zwykle przykłada w swoich własnych sprawach.

Niewykonanie umowy obustronnie obowiązującej (niewypełnienie świadczenia) może być albo wynikiem niemożliwości świadczenia, albo też wypływać wskutek popadnięcia dłużnika w zwłokę. Z uwagi na to, iż uprawnienia wierzyciela bywają różne, zależnie od tego, z jakich powodów świadczenia nie wykonano, należy mieć przy ich rozpatrywaniu podział powyższy stale na uwadze.

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej obowiązują nadal jeszcze odrębne ustawodawstwa, zaprowadzone przez państwa zaborcze. Stąd też przedstawiliśmy poniżej omawiane przez nas zagadnienie osobno dla każdej z byłych dzielnic Polski.

A. Była dzielnica niemiecka.

(Obowiązuje tutaj Niemiecki Kodeks Cyw. — n. k. c.)

Wspomnieliśmy już, iż niewykonanie umowy może być następstwem niemożności świadczenia, albo też tylko zwłoki po stronie dłużnika.

1. W razie **niemożności** świadczenia należy najpierw zbadać, czy którakolwiek ze stron w ogóle odpowiada, albo, czy też zaszedł wypadek siły wyższej lub przypadek (za który dłużnik nie odpowiada), gdy zaś odpowiedzialność taka zachodzi — która ze stron odpowiada.

Jeśli za niemożliwość świadczenia odpowiada uprawniony, natenczas strona świadczyć mająca jest wolną od wykonania świadczenia. Gdy jednak świadczenie stało się niemożliwem wskutek winy dłużnika (np. dostawcy) lub przypadku, za który ten odpowiada, wówczas na dłużniku ciąży obowiązek wynagrodzenia szkody. Natomiast wierzyciel (np. kupiec, który towar zamówił) może po myśli § 325

Z rozmyślań nad podkową.

PODKOWA NIE ZAWSZE PRZYNOSI SZCZĘŚCIE... JAK HUTA BISMARCKA TRAKTUJE KUPCA POLSKIEGO, A JAK KUPCA Z GDAŃSKA?... CENA PODKOWY DZIŚ, A PRZED WOJNĄ...

Ktokolwiek znajdzie porzuconą podkowę na swej drodze, podnosi ją skrzętnie i chowa bardzo troskliwie.

Czemu tak czyni?...

Bo wierzy, iż mu ona przyniesie szczęście...

Tak bywa w życiu. Ale nie tak bywa w praktyce handlowej kupca polskiego.

Podkowa istotnie przynosi szczęście, ale nie kupcowi polskiemu, jeno temu, który... jest Niemcem i posiada swój handel w Gdańsku...

Na fakt ten skarżą się kupcy pomorscy i podkreślają go bardzo mocno na obradach swej Sekcji w Grudziądzu.

Według ich spostrzeżeń *Huta Bismarcka sprzedaje podkowy, przez się wyprodukowane, po znacznie tańszej cenie Gdańskowi, niż Polsce.*

Czemu tak czyni, nie chcemy tego w tej chwili analizować.

Ale fakt ten pozostaje faktem.

Mówi on, iż jakiś tam Raffke, *detalista branży żelaznej w Gdańsku otrzymuje z Huty Bismarcka tonę podków za 740 zł*, podczas gdy taki *kupiec w Grudziądzu czy Poznaniu za tę samą tonę zapłacić musi aż 760 złotych.*

Fakty te nie są wyssane z palca. Stwierdzają je faktury...

Nietrudno zrozumieć, ile krzywdy w zestawieniu z tego rodzaju faktami ponosi zdrowy element kupiecki naszej dzielnicy, a który jest przecie ostoją polskości naszych miast...

Dla ścisłości dodajemy, iż przytoczone przez nas *ceny dotyczą podków marki „Falwa"*.

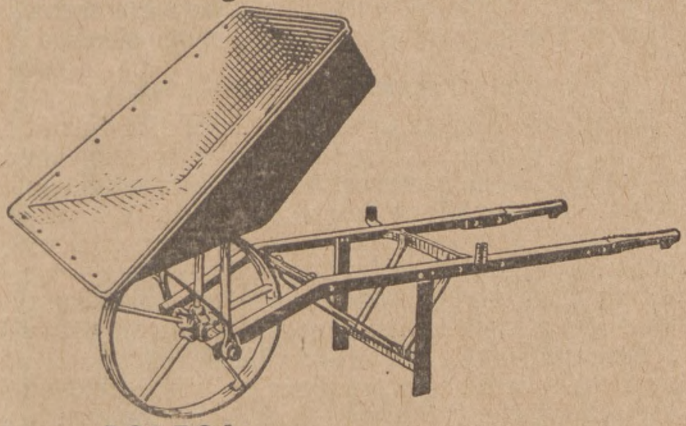
Gdy już mowa o podkowach, nie od rzeczy będzie rzucić kilka uwag o stosunku obecnej ceny tego produktu w zestawieniu z ceną przedwojenną.

Otóż przed wojną cena żelaza w Poznaniu wynosiła 10,40 m.

W tym samym stosunku cena podków za tę samą ilość wagi wynosiła 15,42 m.

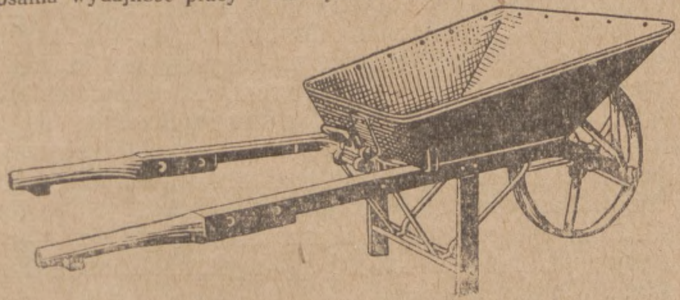
Wniosek jasny: *cena podkowy, jako produktu gotowego była o 50% tylko wyższą od ceny surowca przed wojną...*

W. Knopiński Rogoźno (Wlkp.)

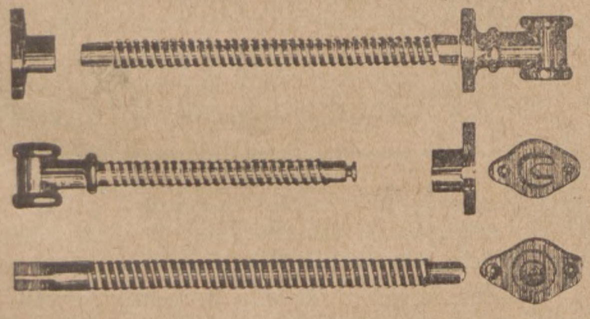

POLECA:

taczki żelaznej konstrukcji własnego wyrobu, różnego gatunku i wielkości po cenach konkurencyjnych. Jako specjalność buduję taczki wywrotki nadzwyczaj praktyczne do wszelkich robót ziemnych. Jednem podniesieniem opróżnia się całą zawartość. Kolosalna wydajność pracy i oszczędność czasu. 5384

OFERTY NA ŻĄDANIE!

ŚRUBY

żelazne do warsztatów stolarskich i fornierek oraz żelazne **kleszcze śrubowe**

dla stolarzy wykonuje

W. TOMCZAK

Warsztat Tokarsko-Mechaniczny

POZNAŃ, ul. Marcelińska 6. 5383

RADLICZKI

do opełaczy

różnych systemów

fabrykują i dostarczają z składu z dostawą krótkoterminową

BRACIA PLUCIŃSCY

Fabryka Stalowych Narzędzi

w Poznaniu 5379

Z tytułu posiadanej przez nas

REPREZENTACJI

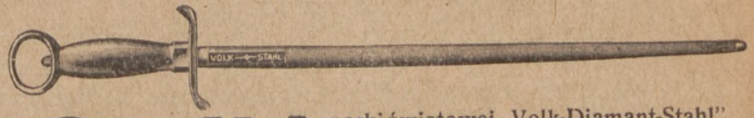
na Województwo Pomorskie

Pierwszej w Polsce fabryki kołków stalowych i śrubek „Zwój“ w Grudziądzu

polecamy; Kołki stalowe (dyble) do instalacji elektrycznej, śrubki do kołków, wkrętki do metali, nity mosiężne. Ceny konkurencyjne. Towar pierwszorzędny. Cenniki, wzory na żądanie. 5329

„FERRUM“ Spółka Handlowa.

Bydgoszcz, ulica Cieszkowskiego 20. Telefon 665.

Stalki

marki światowej „Volk-Diamant-Stahl“ poleca ze składu oclone, po cenach hurtowych:
5374

Generalny przedstawiciel na Polskę:

Edmund NIKEL

ŁÓDŹ, Radwańska 59. Tel. 17-97.

Przy wszelkich korespondencjach z firmami

prosimy zawsze powoływać się na „RYNEK METALOWY i MASZYNOWY“

n. k. c. żądać od dłużnika wynagrodzenia szkody z powodu niewypełnienia świadczenia, albo też wyraźnie odstąpić od umowy, tak, że zobowiązanie w całości zgaśnie. W ostatnim wypadku strony obowiązane są zwrócić sobie wzajemnie to, co już otrzymały. Gdy zatem np. dostawca, po zawarciu umowy, nie był w możności dostarczyć wskutek okoliczności, za które odpowiada, zamówionego samochodu, służy kupującemu prawo wyboru między żądaniem odszkodowania, a odstąpieniem od umowy. Gdy kupujący wybierze drugie, dostawca będzie musiał ewentualnie zwrócić pieniądze, które otrzymał na poczet ceny kupna. W razie niemożliwości częściowej mają zastosowanie przepisy ustępu II-go § 280 n. k. c., które dają wierzycielowi prawo odstąpienia od umowy lub prawo wynagrodzenia szkody jedynie w razie, gdy częściowe wypełnienie świadczenia nie przedstawia dlań żadnej korzyści. Wypadek taki zaszedłby wówczas, gdyby fabrykant samochodów mógł dostarczyć samochód, lecz bez kierownicy, ponieważ potrzebna maszyna do wyrabiania u niego kierownic uległa uszkodzeniu.

2. Jeżeli strona, która ma wykonać świadczenie, popadła w zwłokę, a nie zachodzi niemożliwość świadczenia, natenczas uprawniony (zamawiający kupiec) może i nadal żądać umówionego świadczenia i ponadto jeszcze wynagrodzenia szkody, wyrządzonej przez zwłokę. Wierzyciel może również oznaczyć dłużnikowi dodatkowy termin z zagrożeniem, że po jego bezskutecznym upływie świadczenia już nie przyjmie; gdy dłużnik i po upływie tego terminu świadczenia nie wykona, służy już wierzycielowi tylko prawo wyboru pomiędzy żądaniem wynagrodzenia szkody, a odstąpieniem od umowy. Roszczenie o wypełnienie świadczenia jest wtedy wykluczone (§ 326 n. k. c.).

W wypadku jednak, gdy świadczenie naskutek zwłoki nie przedstawia już dla wierzyciela (zamawiającego) żadnej korzyści, może on bez potrzeby zakreślenia czasokresu w/g. § 286 ust. II-gi n. k. c. odmówić przyjęcia świadczenia oraz żądać wynagrodzenia szkody z powodu niewypełnienia świadczenia, lub odstąpić od umowy. (Np. gdy futro, zamówione na sezon zimowy, krawiec dostarczył dopiero na wiosnę.)

B. Była dzielnica austrjacka.

(Obowiązuje Kodeks Cyw. Austr. z r. 1811 — a. k. c.)

1. O prawach, przysługujących wierzycielowi w razie niewykonania zobowiązania przez dłużnika z powodu **zwłoki**, mówią §§ 918—919 a. k. c. W myśl tych przepisów może uprawniony z umowy odpłatnej żądać od dłużnika (np. dostawcy) — który nie wykonał świadczenia we właściwym czasie (we właściwem miejscu, lub w sposób umówiony) — późniejszego wykonania świadczenia oraz odszkodowania za spóźnione świadczenie, albo też wyznaczyć termin dodatkowy do wykonania świadczenia, po którego bezskutecznym upływie ma prawo odstąpienia od umowy. Gdy jednak chodzi o świadczenie ściśle terminowe, albo też, gdy świadczenie spóźnione nie przedstawia dla uprawnionego żadnego interesu, ani korzyści — wyznaczenie dodatkowego czasokresu jest niepotrzebne. Ustawa austrjacka idzie nawet dalej w swych postanowieniach, aniżeli ustawa niemiecka, gdyż wymaga od uprawnionego, który nie zamierza skorzystać z prawa natychmiastowego odstąpienia, lecz żąda wykonania świadczenia, by ten zaraz po zajściu zwłoki doniósł o tem dłużnikowi; gdy zatem tego zaniedba, później — nie będzie już mógł domagać się wykonania świadczenia.

2. Następne przepisy (§§ 920 i 921 a. k. c.) zajmują się wypadkiem niewykonania świadczenia, wynikającego z umowy zobowiązania, z powodu **niemożliwości.** Wierzycielowi przysługuje w takich razach wybór między żądaniem odszkodowania wskutek niewykonania, albo odstąpienia od umowy. Oczywiście, iż niemoż-

---

A jakżeż dziś przedstawia się ten sam stosunek?

Oto 1.000 kg. żelaza kosztuje dziś 336 złotych...

Zato *1.000 kg. podków*, wyrobionych z tego żelaza kosztuje ca. 760 złotych.

A zatem *dziś aż 100% drożej?...*

Czemu aż tyle?...

Nad tem wartoby się bardzo poważnie pogłowić...

Analiza tego jednego faktu wykazałaby nam, w jakich punktach i dlaczego *kalkulacja produkcji jest wyśrubowaną, wprost niezdrową...*

Porównanie poszczególnych pozycyj wytwórczości podkowy z takiemiż pozycjami przedwojennemi wykazałoby nam, do jakiego stopnia i to bardzo niepożądanego, zmieniły się dziś stosunki powojenne a zmieniły stanowczo na gorsze...

Te wszelkie Rady Gospodarczo-Finansowe, których tyle napowoływano ostatnio w Warszawie, mogłyby śmiało wziąć sobie jako temat rozważań także zagadnienie, *czemu dziś podkowa jest o 50% droższa niż przed wojną.*

W tym kierunku *skromni kupcy pomorscy* branży żelaznej z swym dzielnym *prezesem p. Balcerskim* na czele, *mogliby ich* pod niejednym względem *oświecić...*

W Warszawie wogóle wiele arcyważnych kwestyj załatwia się jedynie od zielonego stolika...

Wartoby jednak często przyłożyć „miarodajne" ucho do tętna opinji fachowej, i przysłuchać się, jak też ono bije...

To właśnie miało na celu tych kilka uwag, które na podstawie spostrzeżeń kupców pomorskich tu przytoczyliśmy...

M. Opuski.

Szlifowanie cylindrów

30—200 m/m ∅ z 1/100 m/m dokładności na specjalnej automatycznej maszynie do szlifowania cylindrów szwajcarskiego fabrykatu L. Kellenberger, Szwajcarja

Szlifowanie wałów korbowych

5019 k

Wykonuje się:

tłoki wszelkich rozmiarów
pierścienie tłokowe
} **pierwszorzędny odlew**

sworznie tłokowe
stal chromniklowa cementowane i szlifowane z 1/100 m/m dokładnością

tłoki aluminiowe we wszelkich rozmiarach

dostarcza szybko — precyzyjnie — tanio

Specjalne przedsiębiorstwo tego rodzaju w Polsce

5036

R. Gunsch, Motory

ul. Wielka 6 Poznań Tel. 3928

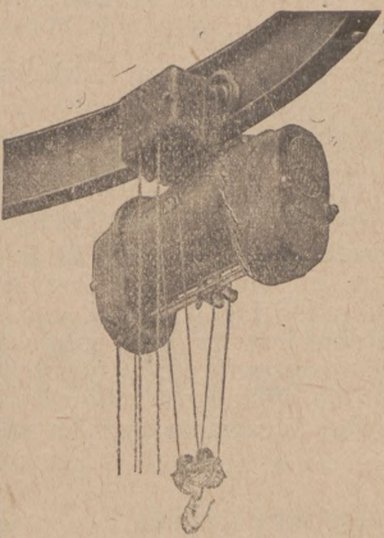
Warsztaty - Rabat Kosztorysy bezpłatnie

BAMAG

Wciągi elektryczne

konstrukcji prof. Gensel'a

są najlepsze!

Tylko 4 koła czołowe z zewnętrznem zazębieniem

Tylko 2 osie na łożyskach kulkowych

Całkowite urządzenie czynne w kąpieli olejowej

Odpada potrzeba uciążliwego zaopatrywania w smary

Największe zaoszczędzenie prądu

Natychmiast do nabycia.

BERLIN-ANHALCKIE ZAKŁADY BUDOWY MASZYN

5103 **Aktiengesellschaft DESSAU**

Zastępca: HODAM & RESSLER - Maschinenfabr.

DANZIG, Hopfengasse 81-82 **Telefony: 23528 i 23529**

Wytwórnia Pędni, Maszyn i Odlewnia Żeliwa

KRAWCZYK i S-ka

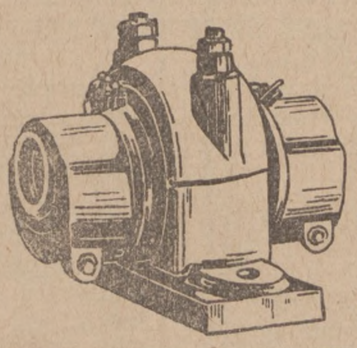
w Zawierciu

Specjalność: PĘDNIE, odlewy maszynowe i budowlane żeliwne i bronzowe, koła zębate stożkowe i czołowe.

STALE NA SKŁADZIE SPRZĘGŁA CIERNE HILLA

Całkowite urządzenia elewatorów i transporterów zbożowych, węglowych i innych.

OKNA ŻELAZNE.

WŁASNE BIURO w Warszawie, ul. Krucza 16, tel. 105-17.

Przedstawicielstwa:

na Wielkopolskę: Biuro Inżynierskie St. Grabianowski i S-ka w Poznaniu, Plac Wolności 14 a, tel. 40-10 i 40-11, tamże stale na składzie konsygnacyjnym: wałki transmisyjne, łożyska, wieszaki Sellersa, koła pasowe i t. p.

na Pomorze: Biuro Inżynierskie St. Grabianowski i S-ka w Bydgoszczy, ul. Dworcowa 66, tel. 912.

na Małopolskę Zachodnią: Inż. J. Lombardo w Krakowie, ul. Szewska 24.

na Zagłębie Dąbrowskie i Górny Śląsk: Inż. St. Okoński, Sosnowiec, ul. Kaliska 1 c telefon 694.

3677

Odznaczony srebrnym medalem na wystawie Sanitarno-Hygienicznej w Warszawie 1927

DLA PRZEMYSŁU jako ochronę przed pyłem i gazami w każdej koncentracji

MASKI,

okulary ochronne, respiratory

poleca 7250

Laboratorjum D-rów B-ci Hepner

Warszawa

Złota 28 Tel. 405-14

— Katalogi na żądanie. —

Kabelfabrik

MECHANISCHE DRAHT- u. HANFSEILEREI G. m. b. H.

(Mechaniczna wytwórnia lin drucianych i konopnych Sp. z o. p.)

GDAŃSK, LANGGARTEN 109. Tel. 24 330

dostarcza z własnej fabryki po bardzo niskich cenach

5068

liny transmisyjne manilowe i sisalowe liny z drutu stalowego dla celów przemysłowych, gospodarskich i okrętowych, liny do pługów parowych, liny rybackie, powrozy, sznury, sznurki, szpagaty, sieci rybackie itp.

liwość świadczenia musiała być następstwem winy po stronie dłużnika, lub takiego przypadku, za który on odpowiada. Odstąpienie od umowy nie narusza bynajmniej roszczenia o wynagrodzenia wyrządzonej szkody. Tutaj również obowiązuje ta sama zasada, co i w ustawie niemieckiej, a mianowicie, iż strony winny sobie wzajemnie zwrócić to, co już otrzymały — tak, by żadna z nich nie odniosła korzyści ze szkody strony przeciwnej.

C. Była dzielnica rosyjska.

(obowiązuje Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego z r. 1825 — K. c. p.)

1. Gdy dłużnik popadnie w **zwłokę**, wierzyciel może po myśli § 1144 K. c. p. żądać przedewszystkiem zmuszenia dłużnika do wykonania świadczenia, wynikającego z umowy obustronnie obowiązującej, drogą egzekucji i to na koszt dłużnika. Pozatem winien jest dłużnik wynagrodzić szkodę i straty (§§ 1142 i 1147 K. c. p.).

By jednak dłużnik popadł w zwłokę, potrzeba na to zreguły „postawić go w zwłoce"; w tym celu należy wezwać dłużnika do wykonania zobowiązania przez osobę urzędową. Wezwanie dłużnika zastąpić można również innym aktem równoważnym (np. uznaniem samego dłużnika, iż zalega ze świadczeniem, wniesieniem skargi przeciwko dłużnikowi). Nie potrzeba natomiast „postawienia" dłużnika w zwłokę na skutek wyraźnej umowy, iż dłużnik przez sam upływ terminu popadnie w zwłokę (t. zw. interesy ściśle terminowe).

2. W razie, gdy dłużnik nie wykonał świadczenia z powodu **niemożliwości**, może wierzyciel domagać się odszkodowania z powodu niewykonania świadczenia. Wysokość odszkodowania zależy od rozmiarów szkody, wyrządzonej bezpośrednio niedopełnieniem zobowiązania. § 1149 K. c. p. określa, iż obejmuje ono stratę, jaką poniósł wierzyciel, oraz zyski, jakich był pozbawiony.

Ustawa domniemywa zawsze w umowach, obustronnie obowiązujących istnienie warunku rozwiązującego. Wobec tego we wszystkich wypadkach, w których jedna ze stron zobowiązaniu, z umowy [illegible] ypływającemu, zadość nie uczyni, służy drugiej s[illegible]onie — oprócz praw wyżej wymienionych [illegible] i prawo żądania rozwiązania umowy.

Janusz Szubert.

Import cienkiej blachy żelaznej

do Polski z Anglji i Niemiec.

CIENKĄ BLACHĘ ŻELAZNĄ PRODUKUJE SIĘ W POLSCE PODOBNO ZA DROGO... SYTUACJĘ CHCE WYKORZYSTAĆ PRZEMYSŁ NIEMIECKI I ANGIELSKI... SĄ WIDOKI NA POTANIENIE TEGO PRODUKTU NA NASZYM RYNKU WEWNETRZNYM... EWENTUALNE POTANIENIE BLACHY A SPECJALNY SYNDYKAT JEJ PRODUCENTÓW.

Dzięki informacjom, uzyskanym u kilku wybitnych przedstawicieli rynku blach, jesteśmy w możności odzwierciedlić czytelnikom stosunki, chwilowo na tym rynku panujące.

Blacha żelazna cienka: kupcy twierdzą, że syndykat utrzymuje ceny tego gatunku blachy na poziomie wygórowanym, wobec czego przewidują w niedalekiej przyszłości znaczny przypływ jej z Anglji i Niemiec, gdzie kalkuluje się ona taniej, (dumping — przyp. red.).

Blacha ocynkowana, walcownie hut „Silesia" i „Pokoju" przestały cynkować blachę, wobec czego całkowite zapotrzebowanie rynku pokryć musi walcownia Będzińska oraz Cynkownia Warszawska. — Obawiano się, że produkcja tych dwóch fabryk nie podoła potrzebom rynku, faktycznie jednak pokryją one nietylko zapotrzebowanie krajowe, ale też są w stanie eksportować znaczną część produkcji.

Mówi się, i o tem, że niektóre cynkownie, które ostatnio były nieczynne z powodu zbyt wysokich cen na blachę żelazną syndykatową, mają zamiar rozpocząć produkcję, a to w związku z dogodną ceną blachy angielskiej.

Blacha cynkowa: w ciągu ostatniego półrocza cena blachy cynkowej kształtowała się zniżkowo, cena ostatnia wynosiła za 1 kg. 1.55 do 1.60 zł loco Warszawa, a więc zupełnie niedrogo. Aczkolwiek w najbliższej przyszłości nie należy się spodziewać poprawy na rynku cynku surówego, to w każdym razie cena blachy cynkowej ustabilizowała się o tyle, że dalsza zwyżka najprawdopodobniej nie nastąpi. Producenci cynku zamierzają utworzyć syndykat.

Blacha miedziana i mosiężna: prawie do końca roku ubiegłego ceny utrzymały się na jednakowym poziomie, który notowano przez czas dłuższy, a to wskutek stałości cen miedzi, której kurs wynosił w październiku od 53 do 55 funt. ang. Dopiero w listopadzie i grudniu zarysowała się tendencja zwyżkowa, która trwa w dalszym ciągu tak, że obecnie standard dochodzi do 60 funtów i wyżej. Oczywiście, wywrze to w najbliższej przyszłości wpływ i na ceny tych artykułów, które są wytwarzane z miedzi, a więc na ceny blachy miedzianej i mosiężnej.

Blacha biała: ten gatunek blachy (blacha żelazna ocynkowana) sprowadza się wyłącznie z zagranicy, w kraju odbywa się produkcja dalsza, t. j. wytwarzanie z tej blachy pudełek do konserw, tubek do pasty etc. Zbyt blachy białej w roku ubiegłym był bardzo duży, co zawdzięczać należy wzmożonej konsumcji konserw, pasty do zębów etc. Na rok 1928 przewidywać należy dalszy bardzo znaczny wzrost popytu na blachę białą, w związku z nader intensywnym rozwojem tych gałęzi przemysłu, które w głównej mierze zużywają ten gatunek blachy.

Ceny na blachę białą kształtowały się na początku roku 1927 zniżkowo, główny dostawca tego artykułu, Anglja, zupełnie wstrzymała produkcję na skutek strajku, popyt znacznie przewyższał podaż, wobec czego powstały liczne nowe fabryki blachy białej na kontynencie, przedewszystkiem w Niemczech i Czechosłowacji. Z chwilą ukończenia strajku an-

„ELIBOR"

Spółka Akcyjna Handlowo - Przemysłowa

Ł. J. BORKOWSKI

Oddział w Poznaniu

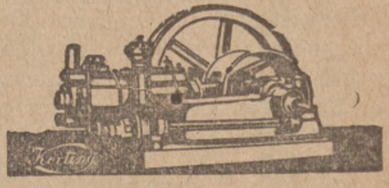
ulica Gąsiorowskich 6 — Telefon nr. 63-66 i 62-66

PRZEDSTAWICIELSTWA:

KOWADŁA K. Rudzki i S-ka, Warszawa
MOTORY SPALINOWE Diesla, Körting, Hannover
DŹWIGI LÜDERSA, KRANY F. Piechatzek, Berlin
STAL NARZĘDZIOWA, Schoeler & Bleckmann, Wiedeń
PILNIKI Marki „HOSSYB"
PASY SKÓRZANE „Herkules" Gnerlich, Cieszyn
PASY BAWEŁNIANE wielbłądzie, Balata, „Lechat", Belgja

4617

KARBID WIELKOPOLSKI
ŚWIDRY I ROZWIERTNIKI
Günther & Co., Frankfurt n. M.

MOTORY DIESLA

Żelazo, Dźwigary, Blachy, Wapno, Cement, Metale, Węgiel, Koks, Narzędzia, Artykuły techniczne, Lemiesze i Odkładnie, Podkowy, Hufnale, Gwoździe, Materjał śrubowy, Węgiel kowalski i t p.

Wełnę drzewną

do opakowania i wyściełania,

Sznury

z wełny drzewnej

do izolowania przewodów parowych i studni i do opakowania części maszyn i t. d.

dostarcza tanio
w pojedyńczych belach lub wagonami

Przemysł Drzewny
Herman Schütt
Czersk — Pomorze

4393

RURY kotłowe, gazowe czarne i ocynkowane

poleca do natychmiastowej dostawy ze składu w Poznaniu

DOM HANDLOWY
ANTONI BERNHARD
Poznań, Wielkie Garbary 18, Tel. 12-59

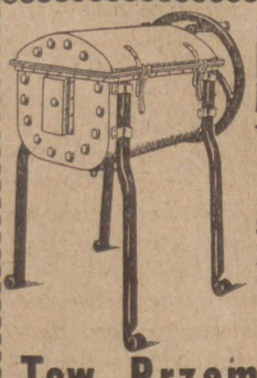
4226

„Der Eisenhändler"

Berlin SW 61, Teltower Strasse 35/36

Znane najlepsze i ulubione pismo fachowe dla branży żelaza, towarów żelaznych, narzędzi, sprzętów domowych i kuchennych oraz handlu maszyn itp. Najlepszy informator źródeł zakupu i organ ogłoszeniowy dla wymienionych branż.

Wychodzi od 35-tu lat i dwa razy w tygodniu
Na życzenie numery okazowe.

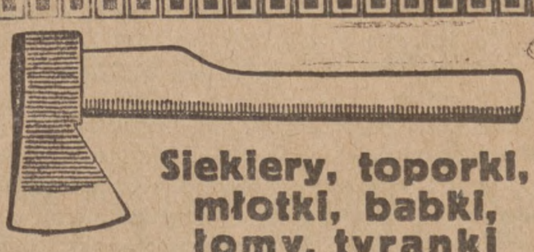

Pralki „Marysia"

piorą idealnie

8 razy szybciej niż ręcznie;
Nie niszczą wcale bielizny;
Bez specyfików piorą biało
jak śnieg. 5041

Tow. Przemysłowo-Handlowe
„Maszyny do prania syst. T. Podoskiego", WARSZAWA - Świętokrzyska 9/3
Telefon 311-86

Siekiery, toporki, młotki, babki, łomy, tyranki

i inne wyroby masowej produkcji kuźnictwa poleca

FABRYKA MASZYN I MŁOTOWNIA
OŁDAKOWSKI i NEUMARK
7763 właśc.: Edward Neumark
ŁÓDŹ - UL. ZAKĄTNA 81.

gielskiego, gdy fabryki angielskie wznowiły produkcję, nastąpiło zjawisko wręcz przeciwne: dała się odczuć silna nadprodukcja blachy białej, ceny spadły bardzo silnie, wiele zakładów angielskich, nie mogąc zbyć towaru, musiało na nowo zaprzestać produkcji. Spadek w ciągu roku 1927 obliczają na na 10 do 15%. Dopiero w ostatnich czasach przemysłowcy angielscy zawarli porozumienie, na mocy którego unormowali rozmiary wytwórczości i ustabilizowali ceny, na poziomie nieco wyższym od notowanego poprzednio. Zwyżka ta zresztą jest tak nieznaczna, że nie ma żadnego znaczenia. Tem samem okres nienormalny na rynku blachy białej został zakończony.

Warunki sprzedaży: import blachy cienkiej żelaznej z Anglji i Niemiec już się rozpoczyna. Przemysł zagraniczny skłonny jest dawać Polsce kredyty nawet na dłuższe terminy, zwłaszcza, gdy chodzi o solidne firmy i poważne ilości. Syndykat nasz jednak — jak twierdzą kupcy — nie przejmuje się zbytnio tym importem. W dziale blachy cynkowej fabrykanci udzielają kredytów tylko niektórym, specjalnie solidnym firmom, ale nawet od tych bardzo niechętnie przyjmują weksle własne.

Miedź i mosiądz: zagranica udziela w dziale blachy mosiężnej i miedzianej kredytów od 3 do 4 miesięcy, fabrykanci polscy też naogół starają się dawać takie same warunki kredytowe.

Hurtownicy sprzedają towar odbiorcom przeważnie na weksle 3-miesięczne. Obecnie zapotrzebowania na następny sezon budowlany jeszcze niema, w niedalekiej jednak przyszłości rozpoczną się zamówienia. Spodziewane jest zapotrzebowanie bardzo duże, w związku z zapowiedziami wielkiej ekspansji ruchu budowlanego w roku 1928-ym.

Ponieważ równocześnie wobec spodziewanego potanienia blachy fabryki nie miałyby pełnej możności wykorzystania tej pomyślnej dla siebie konjunktury, przeto postanowiły one stworzyć odnośny swój syndykat...

Powstał on tymczasowo w Katowicach jako Syndykat Krajowej Sprzedaży Blachy Cynkowej.

Syndykat ma charakter prowizoryczny, aż do czasu zawarcia traktatu handlowego z Niemcami, poczem zostanie rozwiązany, względnie przekształcony na syndykat eksportowy.

W skład syndykatu weszły S. A. Giesche, Zakłady Hohenlohego, walcownia metali w Dziedzicach, posiadająca cynkownię w Oświęcimiu, cynkownia Gieschego w Trzebini, Polskie Zakłady Przemysłu Cynkowego, Śląskie Kopalnie i Cynkownie Zakłady Donnersmarcka.

Ustalony został procentowy klucz podziału zamówień — na podstawie produkcji poszczególnych zakładów, przyczem łączny zbyt określono ogółem na 8 tysięcy ton.

Celem wzmożenia zbytu wewnętrznego, hurtownicy I-ej kategorji otrzymają tylko 3% rabatu.

Nadmienić wypada, że do tej pory sprzedaż blachy cynkowej w kraju regulował Zinkweissverband w Berlinie, do którego należały wszystkie towarzystwa, produkujące blachę cynkową na Górnym Śląsku, co jednak z punktu widzenia państwowego i prestiżu gospodarczego było nieodpowiednie.

Jest nader ciekawem, jak się też sytuacja na tym rynku ukształtuje po zawarciu z Niemcami Traktatu handlowego, co nastąpi zapewne już niebawem.

Z ŻYCIA GOSPODARCZEGO
ZAGRANICY

ANGLJA.

Mimo, że w ciągu listopada r. 1927 ogólny ruch eksportowy znacznie się poprawił, w branży węglowej to polepszenie się nie ujawniło. Ogółem wywieziono w listopadzie r. 1927 węgla ton 413 miljonów, gdy w r. 1925 w tymże miesiącu eksportowano 414 miljonów ton. Do tego dodać należy, że obecnie niższe ceny spowodowały zmniejszenie się wartości eksportowanego węgla o 570 000 £. Najnowsze dane statystyki produkcji węgla wykazują, że tygodniowo wydobywa się ca. 5 miljonów ton: równocześnie stale zmniejszają się zapasy hałdowe.

Tydzień do	Produkcja w milj. tonn;	Zapasy hałdowe w tys. tonn:
19 listopada	5.07	978
26 listopada	4.94	978
3 grudnia	5.03	976
10 grudnia	5.17	975

W miesiącu listopadzie wyprodukowano 575.000 t. surówki. Jestto za cały okres luty—październik najniższa produkcja miesięczna. Na początku roku tłumaczono sobie niską produkcję wpływami i skutkami przed niedawnem czasem ukończonego strajku; obecnie jednak przyczyny szukać trzeba w ogólnym kryzysie przemysłowym. W listopadzie zastawiono 7 pieców wysokich. Wskutek tego w grudniu pracowało tylko 155 pieców wysokich; była to mniejsza ilość pieców wysokich, czynnych w ciągu roku ubiegłego.

Produkcja stali osiągnęła 698 700 ton, zatem tylko o 300 ton mniej jak w październiku, a zato znacznie mniej jak w miesiącach letnich, zwłaszcza w miesiącach pierwszego półrocza.

Z zagranicy importowano w listopadzie 285 000 ton żelaza i stali, a zatem mniej w poprzednich miesiącach. Zato eksport osiągnął takie ilości, jakiemi poszczycić się mógł tylko trzykrotnie w ciągu ostatniego czterolecia, mianowicie 399 000 ton.

Wywóz maszyn podniósł się do 58 000 ton, przewyższył więc eksport maszyn w październiku r. 1927 i listopadzie r. 1925.

Jakkolwiek w ogólnym eksporcie węgla, żelaza, stali i maszyn podczas pierwszych jedenastu miesięcy roku ubiegłego nastąpiła pewna poprawa, jest ona jednak wobec eksportu z takiegoż okresu czasu z lat 1924 i 1925 małoco lepsza. Ma jednak to na swoje uzasadnienie, że w pierwszych miesiącach r. ubiegłego wszystkie przemysły cierpiały jeszcze z powodu strajku z r. 1926.

	Eksport w okresie styczeń — listopad roku		
	1926	1925	1924
węgiel — w miljonach ton	47	46	56
żelazo i stal — w 1000 ton	3848	3290	3550
maszyny w 1000 ton	470	468	424

Komisja właścicieli kopalni południowej Walji i Monmouthshire wypracowała projekt wprowadzenia cen minimalnych za węgiel celem podniesienia eksportu. Projekt ma być przedłożony zainteresowanym koncernom węglowym do aprobaty. Ceny minimalne mają być obowiązkowe, zwłaszcza o ile chodzi o eksport. Zerwanie umowy karane ma być grzywną 2 szylingów od tony na rzecz Zrzeszenia Przemysłowców. Kopalnie, które nie będą mogły osiągnąć zbytu według ustanowionych cen minimalnych, otrzymywać będą od Zrzeszenia Przemysłowców Węglowych odszkodowanie obliczone na 2 szylingi od tony według przeciętnej produkcji w danej kopalni. Pieniądze na te odszkodowania mają być zbierane drogą składek wśród stowarzyszonych przemysłowców

NIEMCY.

Od czasu zakazu wywozu niemieckiego złomu do Polski sytuacja w handlu złomem w Niemczech pogorszyła się znacznie i doprowadziła do zatargu między zakładami hutniczemi, które zakupują złom na własną rękę a firmami handlowemi, szczególnie w Niemczech środkowych i wschodnich. Zakłady hutnicze reprezentowane są przez firmę Schweitzer i Opler, a wolny handel przez centralę niemieckich kupców złomu.

Izba Rozjemcza w Gliwicach w sprawie podwyżki płac robotniczych i regulowania dnia roboczego — zaproponowała podwyżkę płac robotniczych o 6½% od 1 stycznia r. b. z ważnością do 30 września 1928 r.

Na posiedzeniu w dniu 12 bm. kartelu żelaznego, związku produktów i związku żelaza sztabowego — w Düsseldorfie podwyższono wewnętrzne ceny na rynku niemieckim dla żelaza formowego i sztabowego o 3 marki na tonie, nadpłata za dostarczenie gatunku Siemens Martina dla produktów i żelaza sztabowego 8 marek, a cena zasadnicza żelaza formowego franco Oberhausen wynosi marek 134.

MOZAMBIK.

W trzecim kwartale r. 1927 odesłano do kopalń transwalskich 18 483 robotników, a odwołano 9 791. Odwołanie pierwszej partji uzasadnia rząd brakiem robotników potrzebnych do wykonania wielkich prac dla nawadniania doliny Limpopo, oraz dla mocno rozwijających się przemysłów cukrowego i spirytusowego.

(Zebrał i opracował J. Taberski.)

Wiadomości z branży

WYJAZD DELEGACJI METALOWCÓW DO PERSJI.

Grupa przemysłowców metalowych, zrzeszona w Związku Eksportowym Przemysłu Metalowego Przetwórczego, pragnąc wziąć udział w przetargu, ogłoszonym przez rząd perski na dzień 19 lutego r. b. w Teheranie na dostawę różnych przedmiotów dla budujących się kolei w Persji, wysyła do Persji delegację. Zadaniem delegacji będzie również nawiązanie stosunków na dalsze dostawy dla budujących się kolei i zbadanie warunków tamtejszego rynku. W skład delegacji wchodzą: inżynier komunikacji p. Eugenjusz Dłuski, oraz szef Wydziału Handlowego Warszawskiej Sp. Akc. Budowy Parowozów p. inżynier Henryk Szmidt. Delegacja wyjeżdża z Warszawy w dn. 26 bm.

NOWA FUZJA W PRZEMYŚLE GÓRNOŚLĄSKIM.

Na Górnym Śląsku przygotowuje się nowa olbrzymia koncentracja przemysłowa. W najbliższym czasie nastąpić ma fuzja trzech wielkich przedsiębiorstw, a mianowicie huty „Pokoju", zakładów przemysłowych hr. Ballestrema w Rudzie i fabryki „Ferrum". Na czele nowego towarzystwa stanie jako prezes Rady Nadzorczej inż. Falter, naczelnym dyrektorem tego przedsiębiorstwa będzie dr. Glück, który jest autorem tej koncepcji koncentracyjnej. W ten sposób nowe przedsiębiorstwo zatrudniać będzie około 10.000 robotników i będzie największem na Śląsku. Zwolnienia robotników z pracy w związku z tą koncentracją prawdopodobnie nie nastąpią, natomiast w administracji nastąpią redukcje urzędników. Projektowana fuzja podyktowana została względami racjonalizacji produkcji i dążeniem do uproszczenia gospodarki oraz względami podatkowemi.

POŻAR W FABRYCE DRUTU i GWOŹDZI.

Niewielki pożar, jaki miał miejsce w dniu 6 bm. w Belgijskiej Spółce Akcyjnej Warszawskiej Fabryki Drutu, Sztyftów i Gwoździ w Warszawie, nie spowodował większych uszkodzeń, ani nie wstrzymał normalnego biegu fabryki, która jest w pełnym ruchu i w dalszym ciągu wysyła wykonywane dotąd towary, jak gwoździe, druty, łańcuchy i wszelkie przybory do nich. Pożar ten nie wpłynął na pomniejszenie personelu robotniczego fabryki.

STRASZNA KATASTROFA W STALOWNI.

Prasa berlińska donosi z Saarbrücken o katastrofie, jaka wydarzyła się w wielkiej stalowni w Röcklingen. Wielki piec tej stalowni i walcowni wskutek eksplozji, wywołanej przez samozapalenie się pyłu węglowego, zawalił się, przyczem załoga, pracująca koło tego pieca, złożona z 17-tu osób, została zagrzebana. Dwu robotników zginęło na miejscu, a pięciu innych zmarło z odniesionych ran. Dotychczas nie stwierdzono jeszcze, czy pod gruzami nie znajduje się więcej ofiar. Wskutek uszkodzenia przez eksplozję rur gazowych i przewodów elektrycznych cała stalownia i walcownia zostały unieruchomione.

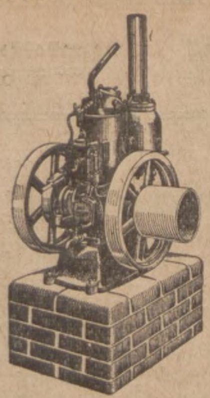
Z życia organizacyj

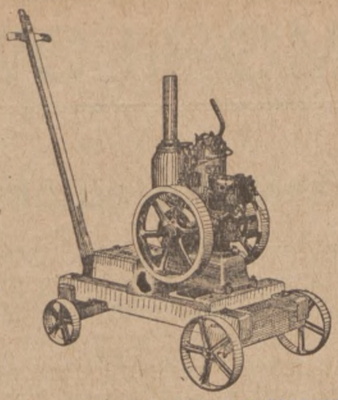
NADZWYCZAJNE ZGROMADZENIE POLSK. ZWIĄZKU PRZEMYSŁOWCÓW METALOWYCH.

W poniedziałek, dnia 30 stycznia 1928 r. o godz. 19-tej w lokalu Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych w Warszawie, ulica Traugutta 4, odbędzie się Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie członków Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych z następującym porządkiem obrad:

1) Otwarcie Zgromadzenia przez prezesa Rady P. Z. P. M. i wybór przewodniczącego i sekretarza.
2) Zatwierdzenie protokułu Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 11 grudnia 1927 r.
3) Stanowisko zrzeszonego przemysłu metalowego w sprawie wyborów do Sejmu i Senatu.
4) Sprawy związane z Powszechną Wystawą Krajową w roku 1929.
5) Sprawy bieżące.
6) Wnioski członków.

Powyższe Zgromadzenie Walne na podstawie art. 34 Statutu zwołane jest w jednym terminie i będzie prawomocne bez względu na liczbę członków obecnych.

Motory ropne 6 K.M.
stacyjne i przewoźne

Imadła równoległe szer. szczęk 60, 80, 100, 120, 140, 150, 180, maszynowe szer. szczęk 75, 115, 150-200

Piły mechaniczne do rżnięcia żelaza

poleca 5254

MOTOR POLSKI Tow. Akc. w ŻNINIE

Generalny przedstawiciel na Polskę za wyjątkiem województw Poznańskiego i Pomorskiego

E. WIELGOSIŃSKI, Warszawa-Praga, Gocławska 9.

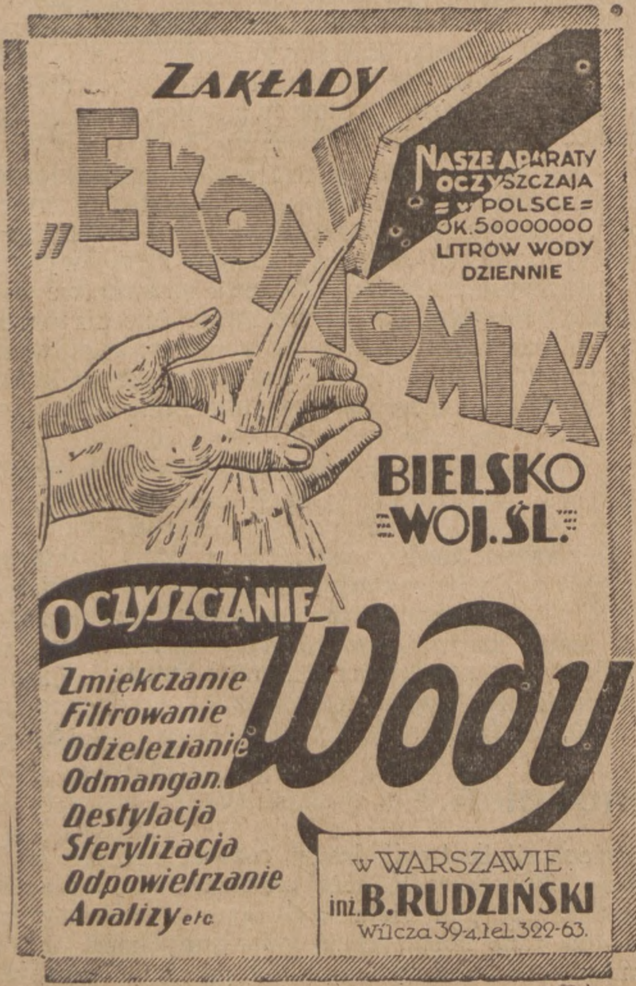
ST. GRABIANOWSKI

Biuro Inżynierskie i Dom Techniczno - Handlowy

Poznań	Katowice	Bydgoszcz
Plac Wolności 14 a	ul. Słowackiego 24 (dom własny)	ul. Dworcowa 66
Tel. 4010 i 4011	Tel. 1321 i 1322	Tel. 912.

Poleca do dostawy ze swoich składów w Poznaniu i Bydgoszczy oraz z reprezentowanych hut:

ARMATURĘ: parową, gazową i wodociągową, szkła wodowskazowe, wzierne i ochronne manometry, oliwiarki, smarownice.
USZCZELNIENIA: Klingerit, tekturę azbestową i techniczną, płyty gumowe i sznur., pakunek konopny, azbestowy, grafitowany.
POMPY: skrzydełkowe, tłokowe, membranowe, tłoczki, smoki.
WĘŻE: gumowe, czerwone i czarne, parciane, ssące.
WYROBY SZMERGLOWE: tarcze, papier, płótno, proszek.
APARATY DO SPAWANIA: wytwornice, palniki do spawania i cięcia, wentyle redukcyjne, tlen, karbid, pałeczki, proszek i drut do spawania.
PIŁY: tarczowe, gatrowe i taśmowe, piłki do metalu.
SILNIKI: elektryczne na prąd stały i trójfazowy, silniki spalinowe.
TYGLE GRAFITOWE, cegłę szamotową, masę izolacyjną, korkową i inne artykuły techniczne.
4505b

5081

Nasze
SYRENY
sygnałowe
dla ruchu i pożaru
dostarczamy
dla prądu trójfazowego
i stałego.

FABRYKA MASZYN GÓRNICZYCH
KATOWICE-ZAŁĘŻE.
3343

BECZKI ŻELAZNE

malowane i ocynkowane od 100—620 ltr.
zawsze na składzie

TOW. DLA PRZEMYSŁU ROLNEGO
Tel. 247-54, 221-44 **WARSZAWA** Galerja Luxenburga 61

Przedstawiciel na Wielkopolskę i Pomorze:
M. Paluch, Poznań, ul. Kantaka 6
Biuro Rolniczo-Handlowe.
4992

Dwa prądy w światowym przemyśle automobilowym.

W światowej produkcji samochodów istnieją dwa wielkie prądy, dwie charakterystyczne drogi, któremi zmierzają z jednej strony przemysł europejski z Francją na czele, i z drugiej przemysł amerykański. Przemysły te powstawały i rozwijały się w nader odmiennych warunkach, chadzały też dotąd różnemi drogami.

Francja, jak wiemy, jest kolebką automobilizmu i do dziś dnia uznaje się Francję, jako pracownię wszelkich udoskonaleń i nowych prądów w tej dziedzinie nawet, pomimo to, że posiada mniej niż jedną dwudziestą część tej ilości samochodów, jaką posiadają Stany Zjednoczone Ameryki. W ostatnim czasie prasa fachowa zagraniczna i krajowa („Morris", „Englebert", „Auto") spostrzega, że dla europejczyków głównym dotąd miernikiem postępu w tej dziedzinie było zwiększenie wydajności motoru, innemi słowy uzyskanie jaknajwiększej ilości koni mocy z jednego litra pojemności cylindrów. Umysł konstruktorów europejskich wysilał się głównie w tym kierunku. Zmniejszano więc pojemność cylindrów, zwiększano obroty i kompresje; wiele też uwagi zwracano na jaknajmniejsze zużycie benzyny, na lekkość i prostotę budowy.

Ten punkt widzenia Amerykanów nigdy specjalnie nie interesował. Bogaci w benzynę i pieniądz, wolni od nerwów, budowali samochód przedewszystkiem wygodny pod każdym względem, cichy i pewny.

Oba te prądy, płynąc różnemi drogami, podświadomie zmierzały do wzajemnych celów. Obecnie drogi ich zbliżają się, krzyżują, a każdy z nich często idzie ścieżynami, przebytemi już przez przeciwnika. Naturalnym wynikiem tego jest zbliżenie się poglądów obu stron.

Obecnie już zauważyć można, że Amerykanie powoli zmniejszają pojemność cylindrów, dążąc do lżejszej budowy silnika wydajnego, lecz ekonomicznego w użyciu; Europejczycy natomiast zaprzestali zmniejszania pojemności i uwagę swą skierowywują na typy silników o większej pojemności, zmierzając do uzyskania jaknajwiększej elastyczności silnika.

W europejskim przemyśle samochodowym widzimy wielką różnorodność i rozdrobnienie tego przemysłu w porównaniu z masową produkcją amerykańską. Produkcja prawie każdego państwa w Europie nosi swój specyficzny charakter. Rozdrobnienie przemysłu tego, zwłaszcza we Francji, zdawałoby się przemawiać na niekorzyść produkcji francuskiej; o ile jednak spojrzymy z punktu widzenia wymagań rynków zbytu, to Francja ze względu na swą różnorodność typów i wykończenia jest w stanie zadowolić najwybredniejsze wymagania. Zaznaczyć tu trzeba, że dla Amerykanina samochód jest zwykłą maszyną dla pochłaniania przestrzeni, maszyną, na którą nie zwraca się uwagi, jak u nas na maszynę do szycia, lub maszynę do pisania, podczas gdy w Europie prawie każdy właściciel chce być zakochanym w swym automobilu i, kupując, dobiera typ najbardziej zbliżony do swych indywidualnych upodobań. Tak więc samochód w Europie bywa często maszyną par excellence amatorską.

Francja znana jest ze swej oszczędności i jako reprezentantka europejskiego przemysłu automobilowego wybitnie charakteryzuje europejski silnik samochodowy, jako maszynę oszczędną w użyciu paliwa. Dla Francji czynnik ten posiada wyjątkowe znaczenie, ponieważ benzynę i oliwę zmuszona jest importować. Do wymagań oszczędności dostosowane są wszystkie, nawet luksusowe samochody. Wynika stąd szereg cech specjalnych, np. nie spotykamy na francuskich samochodach t. zw. gaźników „własnych", natomiast widzimy gaźniki znanych firm wyspecjalizowanych w tej dziedzinie. Normalizacja produkcji gaźników w Europie jest bezsprzecznie daleko więcej posunięta niż w Ameryce.

Dążność do oszczędności we Francji odbija się również na skrzynkach przekładniowych. Zamiast skrzynek trój-przekładniowych używa się cztero-przekładniowe, które, jak wiadomo, pozwalają zastosowywać silniki stosunkowo mniejsze, więc i pracujące oszczędniej.

Nie można pominąć milczeniem charakterystycznego objawu dla Europy, jakim jest znaczny rozwój, różnorodność i pomysłowość w przemyśle karoseryjnym, zwłaszcza we Francji, której wysubtelniony zmysł estetyczny stwarza prawdziwe arcydzieła. Przyjęło się już we Francji, że dla określenia luksusowego samochodu nie wystracza wymienić jego marki, lecz trzeba podać koniecznie, kto wykonywał karoserję, aby wyobrażenie było kompletne.

Przemysł amerykański posiada wiele cech indywidualnych, obecnie jednak zauważyć można pewne ustępstwa wobec poglądów europejskich, a naogół dążność do korzystania nawzajem z własnych zdobyczy technicznych i doświadczeń. Zwłaszcza Ameryka skłonna jest przystosować swe konstrukcje do wymagań i upodobań rynków europejskich. Najlepszym przykładem służyć może charakter ewolucji w zmianach konstrukcyjnych produkcji Forda, lub General Motor Co. **St. G.**

Nowy Ford model A.

Kiedy się mówi o ameryk. rynku samochodowym, mimowoli nasuwa się myśl o Fordzie, jako największym dotychczas producencie. Zakłady Forda wypuściły na rynek w pierwszych dniach grudnia ub. r. nowy model samochodu, nazwany „A". Samochód ten posiada silnik 4-cylindrowy, rozwijający moc 40 KM przy 2.200 obrotach. Różni się on też od poprzedniego modelu „T" pod wielu względami: przedewszystkiem zastosowano inny system zmiany szybkości przy pomocy przekładni ręcznej, a nie, jak dotychczas, zapo-

mocą pedału; następnie model ten posiada hamulec na 4 koła i nowy system oliwienia i zapału. Odległość między osiami jest nieco większa; pozwoliło to zwiększyć odległość siedzeń od oparcia dla nóg, przez co samochód stał się wygodniejszym.

Nowy Ford wykonany jest w siedmiu różnych typach, dwu- i czteroosobowych. Ceny są nieco wyższe niż poprzedniego modelu i wahają się w granicach od 385 do 570 dol., zależnie od typu.

Nowoprzebudowane zakłady Forda przygotowane są na dalsze zmiany modelu o jeszcze dłuższem podwoziu z silnikiem 6 cylindrowym.

Do dalszych zmian modelu „A" zmusić może Forda wzgląd na konkurencję, która często reaguje zniżką cen. Narazie więc produkcja nowego modelu jest ograniczona, jak przypuszczać można, — w celu zorjentowania się o wysokości zapotrzebowania i pojemności rynków zbytu. *F. Giejski.*

Z dziedziny postępów w czeskich konstrukcjach samochodów.

Fale mrozów, które w dotkliwy sposób ogarniają obecnej zimy nawet zachód i południe Europy, dają odczuwać się przykro również w dziedzinie automobilizmu.

Samochody, których silniki zazwyczaj ochładza się wodą, narażone są w czasie mrozów na niebezpieczeństwo uszkodzenia chłodnic i pompek wodnych, a nawet na *rozsadzenie przez mróz* całego bloku silnika, jeśli z jakichkolwiekbądź powodów pozostawi się na noc samochód w nieogrzanym garażu bez wypuszczenia wody z chłodnicy.

Chłodzenie wodą w okresie mrozów sprawia wiele kłopotów, ponieważ zachodzi konieczność stałego śledzenia za temperaturą wody w chłodnicy i odpowiedniego regulowania chłodzenia przez stosowanie różnych pokryć na chłodnice. Niezbędnem jest również wypuszczanie na noc wody z chłodnicy, by następnie rano wlewać wodę gorącą dla łatwiejszego rozruszania silnika.

Czescy konstruktorzy pogłębili to zagadnienie, stwarzając typ silnika, *chłodzonego* nie wodą, lecz *powietrzem.*

Zastosowanie silnika chłodzonego powietrzem widzimy w znacznie rozpowszechnionych już u nas samochodach „Tatra" mniejszego typu, które absolutnie pozbawione są wyżej opisanych niedogodności.

Chłodzenie powietrzem okazało się nader praktycznem w samochodach i stanowi bezsprzecznie poważny postęp w dziedzinie konstrukcji samochodów.

St.

Zapytania w sprawie krajow. źródeł dostawczych.

Na wszelkie zapytania odpowiadamy zainteresowanym firmom wprost Nadesłane zapytania tak długo powtarzamy, aż nie zostaną załatwione. Podejmujemy to bezpłatnie a należy nam jedynie wyłożone portorja zwrócić. Prosimy więc z naszego działu informacyjnego jaknajczęściej korzystać, gdyż skonstatowaliśmy, że spowodował on już niejedną poważną transakcję.

Firmy zagr. płacą za każdą informację 2 fr. szw. — do Niemiec informacja każda 2 RM.

Uprasza się o podanie adresu:

Nr. 3483. fabryki, wyrabiającej wiory do szorowania podłóg, znak „Słońce".

Nr. 3503. fabryk rowerów na terenie Poznańskiego i Pomorza.

Nr. 3504. fabryk krajowych, mogących dostarczyć czystego oleju stearynowego, wosku japońskiego i oleju kościanego.

Nr. 3519. fabryki w Polsce, która wyrabia artykuły gumowe i podjęłaby się fabrykacji pierścieni gumowych (Kolbenringe) nie ścierających się, które służą do tłokowania ropy naftowej i oddałaby zastępstwo na Zagłębie Naftowe.

Nr. 3520. fabryki, która wyrabia zawory mufowe metalowe t. zw. „Rotguss Absperrventile" i oddałaby zastępstwo na Małopolskę.

Nr. 3521. fabryki armatur, która wyrabia śruby flauszowe i nie należy do kartelu; przy cenach konkurencyjnych objąłbym zastępstwo.

Nr. 3522. fabryki, która wyrabia tanie piłki do metalu i oddałaby zastępstwo (Metallsägeblätter).

Nr. 3531. fabryki, która może dostarczyć maszynkę do siekania, sierpy oraz młot sprężynowy o ręcznym popędzie.

Nr. 3530. firmy krajowej, która wyrabia przyrządy do gięcia rur żelaznych, i o podanie jakiej wielkości.

Nr. 3538. firmy, która dostarcza maszyny do wyrabiania stelśrub do $1\frac{1}{2}\times\frac{3}{8}$.

Nr. 3539. firmy, która dostarcza maszyny do wyrobu śrub zamkowych do 50×8.

Nr. 3557. firmy, która wyrabia lub dostarcza maszyny do wyrabiania stelišrub $1\frac{1}{4}\times\frac{3}{8}$ (30×9) śrub zamkowych do 50×8.

Nr. 3403. fabryki, wyrabiającej bukowe pudła do kapeluszy.

Nr. 3524. fabryki, która wyrabia pałąki trzcinowe do wiader fajansowych.

Nr. 3548. fabryki w Polsce, która dostarcza cynkowe guziki z wkrętką w drzewo do okien.

Nr. 3549. odlewni, która wyrabia lub dostarczyć może odlewu smarownic pokrętnych t. zw. śmierbiksen, oraz odlewów kutolanych.

Nr. 3587. fabryki (lub zastępcy), która może dostarczyć maszyny do podrobienia kory dębowej na kawałki do 10 mm.

Nr. 3591. firmy, która może dostarczyć sztuczną lodownię najnowszego typu Lindego.

Nr. 3592. firmy, u której można kupić maszynę lub urządzenie do wyrobu szablonów malarskich.

Nr. 3597. firmy, która może dostarczyć Bandówkę (Bandeisen) szerokości od 4—8 mm.

Nr. 3598. firmy, która może dostarczyć blachę po jednej stronie niklowaną grub. 0,10 mm.

Nr. 3602. firmy, która może dostarczyć wrzeciona do prasy ręcznej średnicy od 6—9 cm., długości 50 cm.

Nr. 3606. firmy, która dostarczy najtaniej „Staniol" biały, czerwony i zielony.

ELEKTRO- i RADJOTECHNIKA

ORGAN ZWIĄZKU PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTROTECHNICZNYCH NA POLSKĘ ZACHODNIĄ.

Rozwój komunikacji krótkofalowej

w St. Zj. Ameryki Północnej.

Radio Corporation of America zbudowało pierwszą stację nadawczą krótkofalową z początkiem roku 1923 w centrali odbiorczej Belfast. Miała ona zastąpić linje łącznikowe długości 400 mil między Belfast a N. Yorkiem, wkrótce jednak zaniechano tego zamiaru, uważając ten środek komunikacji za zbyt niepewny i stację „2XAO" zamieniono na doświadczalną. W dalszym ciągu, począwszy od sierpnia 1923, zbudowano szereg stacyj, służących przeważnie jako uzupełnienie stacyj transatlantyckich wielkiej mocy.

Wykaz tych stacyj o mocy od 3 Kw do 10 Kw, jest następujący:

2XAO — Belfast — 60—100 m — doświadczalna.
WGH — Tuckerton — 103 m — Berlin, Paryż, B. Aires.
KEL — Bolinas, Kalif. — 95 m — Honolulu i Japonja.
WIR — N. Brunswick — 74 m — Londyn, Paryż, Berlin.
WQN — Rocky Point — 51,5 m — Berlin i Paryż.
WIZ — N. Brunswick — 43 m — B. Aires, Berlin, Paryż.
WQO — Rocky Point — 35 m — Berlin, Paryż.
IXR — Manila, Filipiny — 30 m — Honolulu i S. Francisco.
KEL — Bolinas — 29, m — Honolulu i Jawa.
HJG — Bogota, Colondria — 22 m — Am. Środ. i N. York.
WIK — Rocky Point — 21,5 m — B. Aires, Berlin, Paryż.
WLL — Rocky Point — 16,6 m — R. de Janeiro, B. Aires.
2XT — Rocky Point — 16,6 m — R. de Janeiro, B. Aires.
2XS — Rocky Point — 14,9 m — R. de Janeiro, B. Aires.
KEL — Bolinas — 14,1 m — Manila i Jawa.

Praktyka wykazała, że fale rzędu 15 m najlepiej pracują w czasie od godz. 6 do 18, podczas gdy fale dłuższe dawały najlepsze wyniki w porze nocnej. Prób dokonywano przy pomocy normalnej korespondencji handlowej, uważając ten sposób za najbardziej racjonalny.

Próby te wykazały, że w czasie korespondencji nocnej wyniki stawały się tem lepsze, im bardziej skracano falę. — Okazało się to w komunikacji z Europą, a jeszcze bardziej z Ameryką Płd. Najlepsze wyniki dała stacja WIZ na fali 43 m, słyszana prawie na całej kuli ziemskiej. Próby porównawcze WQO na 12 Kw i WIZ na 6 Kw dowiodły niezbicie, że wydajność korespondencji rośnie proporcjonalnie do mocy, wbrew rozpowszechnionym opinjom odmiennym.

W komunikacji z Berlinem na fali 43 m zauważono okresy bardzo silnych „fading'ów", powtarzające się mniejwięcej co 35 dni. Przyczyna tych zjawisk jeszcze nie jest dostatecznie wyjaśniona.

Fale rzędu 15 m dały prawie że 24-godzinną korespondencję z Ameryką Płd. Z Europą niema dostatecznych prób, gdyż nadajniki stale były zajęte pracą z Płd. Ameryką.

Ciekawa jest praca fali 22 m (WIK) — gdyż z Ameryką Płd. pracuje ona jako nocna (od 5 popoł. do 4 rano), zaś z Berlinem jako dzienna od 6 rano do 4 popoł. Na fali tej zaobserwowano głośne w literaturze zjawisko „podwójnych sygnałów", bezpośrednich oraz przychodzących z przeciwnej strony kuli ziemskiej.

Największą przeszkodą w rozwoju stacyj krótkofalowych większej mocy był brak odpowiednich lamp, a obecnie trwałość tych lamp jest jednym z najpoważniejszych czynników rentowności stacji krótkofalowej. Zagrażają tu przedewszystkiem prądy pojemnościowe między siatką a katodą, które, rozgrzewając doprowadzenia i siatkę, wywołują wtórne emisje oraz wydzielanie gazów. Wzrost temperatury doprowadza do zmiękczania, a nawet do uszkadzania szkła, obecnie jednak niebezpieczeństwo to zostało usunięte.

Skutkiem pojemności wewnętrznej lamp prądy pojemnościowe, zwłaszcza przy falach poniżej 15 m, są bardzo duże i wywołują nadmierne straty. Poważnem zagadnieniem jest racjonalne zneutralizowanie pojemności wewnętrznej, które w znacznym stopniu zależy od temperatury lampy i obwodów.

Ustalenie długości fali dało się rozwiązać dzięki oscylatorom kwarcowym tak dalece, że przy odbiorze heterodynowym godzinami, a nawet dniami całymi nie potrzeba podstrajać odbiornika. Dzięki oscylatorom kwarcowym można nie zwracać uwagi na nieznaczne wahania prądu zasilającego, a żarzenie lamp można uskuteczniać prądem zmiennym.

Jako bardzo skuteczny środek przeciw oddziaływaniu wstecznemu poszczególnych stopni wzmocnienia między oscylatorem kwarcowym a generatorem głównym uznano kolejne wzmacnianie harmonicznych, co ułatwia fakt, że kryształy stosowane drgają falą znacznie dłuższą, niż fala promieniowana. Przy wzmacnianiu harmonicznych wydajność lamp nie pogarsza się, gdyż prąd anodowy płynie w ciągu małych ułamków okresu drgań podstawowych.

Zagadnieniem nierozwiązanem jest zwalczanie fadingu. Wprawdzie stwierdzono, że częstotliwości na wet bardzo mało różne nie zanikają nigdy równocześnie, i z tego powodu próbowano wysyłać widma częstotliwości (np. fale modulowane), to jednak okazało się niedogodnem przy odbiorze, utrudnia to bowiem przesyłanie po linjach łącznikowych, podlegających indukcji prądów telefonicznych i telegraficznych.

Krajowa wytwórnia RADJO-APARATÓW

Salon-Radjo-Kultura Sp. z o. o.

Warszawa, Bielańska 22. Tel. 404-39.

Wytwórnia radjo aparatów, prowadzona przez inżynierów fachowców. Wyspecjalizowana w masowej produkcji radio aparatów, poleca stale ostatnie nowości Radjotechniki, aparaty różnych typów, od detektorowych do 8-lampowych z doskonałym odbiorem całej Europy, w skrzynkach mahoniowych własnego typu (żaluzjowe). 4695 k

Na dogodnych warunkach! Ceny konkurencyjne!
Sprzedaż hurtowa i detaliczna. 4639
Porady fachowe techniczne bezpłatnie.
Przeróbka starych aparatów na nowoczesne układy Neutrodynowe.

Fabryka Aparatów Elektrycznych „ERKA“
Sp. z o. o.
Łódź, ul. Pusta nr. 7
Telefon 13-63.

Zakres fabrykacji:

Wyłączniki i przełączniki drążkowe, wyłączniki pokrętne, bezpieczniki porcelanowe, rozetki rozgałęzieniowe, sworznie bezpiecznikowe, końcówki kablowe.

Cenniki na żądanie. **Przedstawiciele poszukiwani.**
4381

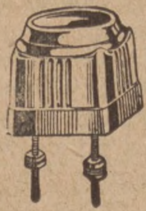
Odznaczeni we Lwowie 1926 r. MEDALEM ZŁOTYM na Ogólno-Polskiej Wystawie Budowlanej.

Inż. ST. CISZEWSKI i S-ka

Sp. z o. p. — 2979 —

FABRYKA ARTYKUŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH
BYDGOSZCZ, UL. SOBIESKIEGO 10a
poleca ze składu:

Korki bezpiecz. Ed. — **Patrony** bezpieczn. D-II. — **Wtyczki** porcelanowe — **Paseczki** (Lamelki) topik. — **Bezpieczniki** tabl. i uniw. — **Śruby** stykowe — **Rozczepki** d/rurki, kuhlo. — **Wtyczkowe** gniazda porcelanowe — **Wieszarki** izol. 10 mm 1/4", 3/8". — **Główki** bezpiecznikowe G-II, **Końcówki** kablowe i wiele innych.

Sprzedaż hurtowa ◆ Wyrób własny krajowy ◆ Ceny konkurencyjne

3982

Specjalność: 4828

Linka antenowa,
druty do połączeń,
gniazdka, śruby, kontakty i t. p.

„Helios“ Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99.

Budowa kolektorów

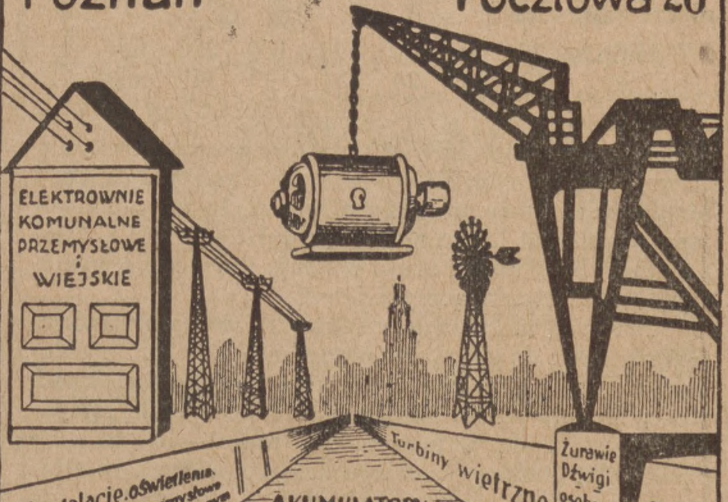
NAWIJANIE PRĄDNIC i MOTORÓW ORAZ REPERACJA WSZELKICH APARATÓW LEKARSKICH I DENTYSTYCZNYCH.

Warsztaty Elektro-Mechaniczne
Poznań, Łazarska 11.
4500

ZJEDNOCZONE PRZEDSIĘBIORSTWA ELEKTRYCZNE

INŻ. K. GAERTIG i SP. T. Z O. P.

Poznań **Pocztowa 26**

AKUMULATORY
Naprawa
maszyn elektrycznych.
Budowa rozruszników, regulatorów,
aparatów elektrycznych, tablic rozdzielczych.
Adr. telegr. „Energia“ Telefon 3584; 2582

Ważne dla Elektrowni i Instalatorów

Wył. reprez. i składy konsygnacyjne fabryki przewodów „Kabel“, fabr. żarówek „Vertex“, fabr. radj. „Nora“ fabr. rur izolowanych „Centrour“ fabr. liczn. „Kandem“, fabr. ogniw „S. E. E.“ i inne.

Palatine Wielkopolski, Bydgoszcz, Długa, 37
Ceny fabryczne.

W opisanej stacji 14,1 m, zespół wzmacniający i transformujący częstotliwości wydaje 300 do 400 watów na fali 14,1 m. Jest on zasilany prądem 3-fazowym 50-okresowym. Nadawanie znaków odbywa się przez zmiany potencjału siatki w lampie 2-go stopnia wzmocnienia. Generator główny zawiera 2 lampy chłodzone wodą w układzie różnicowym (push-pull). Jako doprowadzenie wody chłodzącej wykorzystana jest cewka anodowa, zasilana wodą w środku, dla uniknięcia strat szybkozmiennych.

Jako zabezpieczenie przeciwko zmniejszeniu dopływu wody zastosowano manometr kontaktowy oraz dwa urządzenia kontaktujące, zależne od szybkości przepływu wody. Dla zabezpieczenia lamp przewidziano również, że żarzenia nie można włączać, póki całkowity opór żarzenia nie znajduje się w obwodzie, zaś napięcie anodowe nie można włączyć, póki żarzenie nie osiągnie mniejwięcej normalnej wartości, i póki nie jest włączony ujemny potencjał na siatki. (Proc. I.R.E. 1927, Nr. 6, Hallborg, Briggs i Hausell).

Przebicie baniek szklanych w lampach nadawczych.

W generatorach krótkofalowych zauważono uszkodzenia baniek szklanych o charakterze odrębnym, niż zwykłe przebicie izolacji między doprowadzeniami lub zbytnie zagrzanie szkła z powodu nadmiernych strat cieplnych. Uszkodzenia te Yujiro Kusunose przypisuje stratom dielektrycznym, gdyż a) występuje po zewnętrznej stronie bańki szklanej w pobliżu nóżek podtrzymujących siatkę, b) zdarzają się przy dobrej sprawności generatora, gdy anoda nie jest obciążona.

Zjawisko wyjaśnia się w sposób następujący:

Między anodą a siatką występują napięcia zmienne, przesunięte względem siebie o 2π, a więc pełna różnica potencjału szybkozmiennego. Pole elektryczne między temi elektrodami przechodzi częściowo przez bańkę, osiągając tam dość poważne wartości (w badanej lampie MT-4 Marconiego ok. 1 KV/cm).

Straty dielektryczne na jednostkę objętości wynoszą

$$W = k.\ E^2.\ f \text{ watów/cm}^3,$$

przyczem do szkła ołowiowego, używanego do wyrobu lamp $k = 19.10^6$, co przy $f = 15000$ Kc, daje straty 0,36 wata/cm³. Dla grubości szkła 0,17 cm. będzie to 0,061 wata na 1 cm² powierzchni chłodzącej, co nie byłoby zbyt wiele. Należy jednak uwzględnić, że temp. pod względem ciepła wydzielonego przez anodę i katodę, wynosi 100 — 160° C, a w tych temperaturach straty w szkle rosną bardzo szybko jak wskazuje poniższe zestawienie:

temp.	20	60	100	140	170	200	C°
k	19	20	24	31	43	69	$x.10^6$

Ponieważ przy stratach cieplnych anody i katody (w danym przykładzie 280 watów, z czego ok. 20% zużywa się na nagrzanie szkła, co daje 0,12 W/cm²) temperatura może wzrość do 160° C, to przy podwojeniu tych strat łatwo może ona dojść do 400° C temperatury, przy której szkło mięknie i może być wgniecione przez otaczające powietrze.

Przebieg nagrzewania szkła zilustrowany wykresem niezbicie dowodzi, że tylko wtedy gdy „linja chłodzenia" szkła przecina linje straty cieplnej elektrod, straty dielektrycznej i linje strat całkowitych, temperatura ustala się, w przeciwnym razie — t. zn. o ile przechodzi poniżej przebiegu krzywej którejś ze strat — temperatura rośnie nadmiernie i doprowadza do wzmiankowanego uszkodzenia lampy.

Badania potwierdziły najzupełniej to rozumowanie i pomiary temp. lampy poddanej napięciu szybkozmiennemu (5000 V przy 2500 Kc), wykazały charakterystyczny rozkład temperatur na powierzchni lampy, dowodzący, że największy przyrost temperatury znajduje się w miejscach najsilniejszego pola elektrycznego. Podczas normalnej pracy lampy jako generatora bardzo wielkiej częstotliwości, w miejscach tych już po kilku minutach stwierdzono temp. ponad 300° C z tendencją do dalszego wzrostu. Zaopatrując lampę w osłonę staniolową, zabezpieczającą równomierny rozkład pola, osiągano wybitną stabilizację temperatury około 300° C.

Środki ochronne przeciwko uszkodzeniu lamp przez prądy dielektryczne, są następujące:

A) Podczas pracy lamp:

1. Intensywne chłodzenie okolic bańki, poddanych polu zmiennemu.
2. Zaopatrzenie w osłonę, rozkładającą potencjały równomiernie na powierzchni szkła.
3. Zawieszenie lamp wykonać w ten sposób, aby się ono nie stało przyczyną pogorszenia rozkładu pola.
4. Nie obciążać lampy do tego stopnia, co przy normalnej pracy falami długiemi.

B) W budowie lamp:

1. Stosować materjał na bańkę o małych stratach i wysokiej temperaturze topnienia.
2. Nadać bańce taki kształt, aby pole rozproszone przez nią nie przechodziło.
3. Osłonić elektrody w ten sposób aby nie wytwarzały pola rozproszonego, sięgającego do szkła.

C) Przy fabrykacji lamp:

Pompować lampę jeszcze po normalnem bombardowaniu anody, pędząc ją w czasie tego pompowania jako generator krótkofalowy.

i. S.

Poważne źródła dostawcze

Samozamykacze drzwi

automatyczno-hydrauliczne „**Wartaż**" i pneumatyczne „**Rojaż**" własnej fabrykacji oraz reperacje wszelkich systemów poleca 3337(a)

W. Narożny i S-wie, Poznań 1, ul. Ogrodowa 15/16. Tel. 2658.

Naczynia mleczarskie, naczynia kuchenne, wyroby blaszane cynowane, kotły, zbiorniki do wody, mleka itp. poleca 2123

J. Wiśniewski, Zakłady Blacharskie w Warszawie, Nowy Świat 62. Telefon 268-19

ŚRUBY do drzewa toczone, mosiężne i poniklowane Wszelkie części fasonowe mos. **„HELIOS" Poznań, Św. Marcin 68. Tel. 36-99** 4827

Ręczne magle domowe i wszelkie maszyny rolnicze poleca 178

Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza. Bracia Biskupscy S. A. w Kołomyi.

Płyty uszczelniające oryginalne „Klingerit"

szkła wodowskazowe oryg. Klingera najtaniej do nabycia po cenach fabrycznych ze składu konsygnacyjnego 5334

S. SZAJER, Hurtownia artykułów technicznych
Kraków, Pl. WW. Świętych 8, telef. 4154.

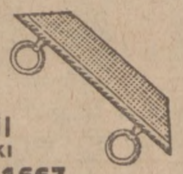
PIERWSZA W KRAJU

fabryka wyrobów kutych podków końskich

5349 **A. KRAWCZYK**

KATOWICE, ul. św. Stanisława 6/8

Taśma z kołeczkami do firan
(Gardinenringband)
Sznury do rolosów i markiz
Taśma lejcowa (lejce) 4310

PASAMON FABRYKA PASMANTERJI WŁAŚĆ. E. F. LEWANDOWSKI
Bydgoszcz, Plac Teatralny, 4. Tel. 1667

Szkło okienne, kit szklarski, diamenty do rżnięcia szkła
poleca hurtownie **M. WARM, Gniezno** 4497

Hurt. rowerów, 4313 oraz wszelkich części rezerwowych, Wirówki, butelki termosowe
HURTOWNIA PNEUMATYKÓW T. z o. p. OSTRÓW (Wlkp.)

Odlewy żeliwne gatunkowe 3615b
z własnych lub nadesłanych modeli bądź rysunków
Tow. Akc. „WIEPOFANA" Poznań-Dąbrowskiego 81 - tel. 61-56

Rączki do latarń

pawozowych wyrabia masowo i dostarcza po cenach przystępnych. Wykonuje na zamówienia **szafy żelazne i kasetki do pieniędzy.**

Józef Strzelewicz, Leszno, ulica Łaziebna 23
4773

ARMATURĘ żeliwną, stalową i bronzową, jako to: wentyle, krany i zasuwy wszelkich typów, inżektory, manometry i t. p. do przewodów na parę przegrzaną i nasyconą

polecają

JANCZEWSKI i FREYMARK
2925c **Warszawa, Mokotowska 49.**

Resory do powozów

w wszelkich rozmiarach lub podług nadesłanych wzorów
4095 t poleca 5293

Wytwórnia resorów P. MARCINIAK, Starkowo p. Błotnica (Pozn.)

4326 **Żaluzje**

wszelkiego rodzaju na zamówienie wykonuję i przyjmuję reparacje. Własna fabrykacja tablic parkietowych. Układanie czyszczenie i froterowanie parkietów

Franciszek Kempa Poznań - dawn. O. Fränkel zał. 1910 **ul. Bóżnicza 16 i Małe Garbary 4 tel. 51-16**

Zakład Wyrobów Drucianych
MICHAŁ RUS Zadziele-Żywiec

Poleca solidnego wykonania sprzęty kuchenne i przybory dla gospodarstwa domowego z drutu, cynowane oraz druciane siatki plecione, materace do łóżek wycieraczki do butów i wszelkie w zakres wchodzące wyroby druciane. 407

Pierwsza Krajowa Wytwórnia Sprężyn
DLA WSZYSTKICH GAŁĘZI PRZEMYSŁU

SPIRAL

WARSZAWA, ul. Żytnia nr. 20, tel. 36-39.
5129

4311
Zamki meblowe
Zawiasy taśmowe (Klavierbänder)
Szyny do schodów (Treppenleisten)
Fabryka „Fema" T. A., Bydgoszcz.

PRACOWNIA DIAMENTÓW DO RŻNIĘCIA SZKŁA I DO TARCZ SZMERGLOWYCH

H. SZEFTEL
Warszawa, Graniczna 16
Egz. od 1882 r. 4024

E. Pitak & Co.
fabr. wyr. drzewn.
Bydgoszcz,
ul. Zduny 18/19 tel. 353

Specjalność: fabrykacja masowa wszelk. artykuł. domowych. 4430

Przyszłość polskiego przemysłu drzewnego zagrożona.

POTRZEBNE SĄ TANIE KAPITAŁY OBROTOWE. — GŁÓWNY TEREN DZIAŁALNOŚCI NALEŻY PRZENIEŚĆ NA KRESY. — CZYSTE ZYSKI Z PRZEMYSŁU DRZEWNEGO NALEŻY ZACHOWAĆ W KRAJU.

Przemysłowi drzewnemu, zarówno bezpośrednio produkującemu surowiec, jak i przerabiającemu go, zagrażają poważne niebezpieczeństwa, które mogą w przyszłości podkopać całkowicie jego byt, względnie skierować jego rozwój w całkiem nieodpowiednim kierunku.

Przedewszystkiem więc należy zwrócić uwagę na w dalszym ciągu prowadzoną rabunkową gospodarkę leśną oraz masowy wywóz drzewa nieobrobionego, podczas, gdy materjały tarte wywożone są w niewielkich ilościach, tak, że przemysł tartaczny częściowo jest unieruchomiony.

Nierentowność i niecelowość gospodarcza tego procederu jest całkiem oczywista i temu też zapobiec starano się dwojako, a to przez rozporządzenie o zagospodarowaniu lasów prywatnych, skierowane głównie przeciw rabunkowej gospodarce leśnej, oraz przez zawarty prowizorycznie układ drzewny z Niemcami, gdzie starano się, choć z niezupełnym sukcesem, zapewnić odpowiedni zbyt materjałów tartych na rynki niemieckie, dla których ustalono kontyngent w wysokości 1 250 000 metrów sześc.

Polski przemysł drzewny jest jeszcze pod wrażeniem zawarcia prowizorjum z Niemcami. Stwierdzić jednakże trzeba, że nadzieje, jakie dotychczas w zawarciu tego prowizorjum pokładano, nie ziściły się, i nie notowano poważniejszego zwiększenia zakupów polskiego materjału tartego przez rynek niemiecki.

Co wpłynęło na taki stan rzeczy?

Trzeba pamiętać o tem, że rynek polski i niemiecki wykazują daleko idącą współzależność i wypadki, mające wpływ na rynek niemiecki, nie mogą się nie odbić na rynku polskim. Ostatnio na rynku niemieckim zapanowała pewna depresja z powodu restrykcyj finansowych, stosowanych do banków prywatnych ze względów natury jakoby politycznej. — Sprawiło to, że w branży drzewnej ruch znacznie osłabł, również szereg wielkich fabryk wagonów stoi bez zamówień, i dopiero w tych dniach wyjaśni się, czy uzyskają one zamówienia rządowe. Oczywista, że wydarzenia te wpływają też na pewne osłabienie tendencji na rynku polskim, najbliższa przyszłość jednak zapowiada się optymistycznie wobec powszechnie panującego przekonania, że wspomniane restrykcje w Niemczech nie potrwają długo.

A rynek wewnętrzny? Czy wysokie ceny surowca nie wpływają źle na przemysł?

— Pewne zagadnienie wymaga tu wyjaśnienia: normalny przemysłowiec drzewny jest zarazem kupcem i fabrykantem. Posiada on własny drzewostan i własne zakłady obróbki drzewa. Oczywiście, że taki typ przemysłowca drzewnego nie odczuwa skutków drożenia drzewa. W jednej tylko dzielnicy Polski, mianowicie na Pomorzu, sytuacja przedstawia się tak, że tartaki nie posiadają własnych drzewostanów, ale muszą drzewo nabywać, i to nabywać daleko, bo na Kresach Wschodnich. Dawniej tartaki te otrzymywały drzewo z Kresów bez trudu, obecnie otrzymują je z wielkiemi trudnościami, albo nie otrzymują go zupełnie, bo producentom drzewa na Kresach nie opłaca się wozić drzewa na Pomorze, skoro mogą je przerobić na miejscu. Przemysł tedy pomorski przeżywa chwilę bardzo ciężką i stoi przed dwiema ewentualnościami: albo utratą racji bytu, albo — przeniesienie warsztatów pracy na Kresy.

Ogółem biorąc, rynek drzewny wewnętrzny oczekuje wielkiego wzmożenia popytu w nadchodzącym sezonie budowlanym, który zapowiada się bardzo pomyślnie. Zaznaczyć tu należy, że w żadnym może dziale produkcji potrzeba odpowiednio nisko oprocentowanych kapitałów obrotowych nie jest tak silnie odczuwaną, a zasilenie temi kapitałami nigdzie może nie mogłoby dać tak wielkich rezultatów w dziedzinie racjonalizacji i uszlachetnienia eksportowego artykułu, jak właśnie w przemyśle drzewnym.

O tem, jak rentowne są inwestycje w tym przemyśle świadczy fakt, że od samego początku samodzielnej gospodarki Polski kapitał zagraniczny napływa głównie do przemysłu drzewnego, niemniej jednak dopływ kapitałów zagranicznych odnośnie do przemysłu drzewnego nie wywarł odpowiednio korzystnych skutków, a to głównie z tego powodu, że był to kapitał drugorzędnej jakości, pragnący przy jak najmniejszym nakładzie pracy i pieniędzy uzyskiwać wielkie doraźne zyski. Tego rodzaju dopływ kapitału zagranicznego w formie udzielania jakichś specjalnych koncesyj, jak to miało miejsce w stosunku do Białowieży, lub masowego nabywania olbrzymich terenów leśnych, nie jest bynajmniej wskazane i w sprawie tej winien niejednokrotnie ingerować rząd w imię dobra polskiej gospodarki leśnej i polskiego przemysłu drzewnego.

Kapitał zagraniczny winien podobnie jak w innych przemysłach np. cukrowniczym przybywać do nas jedynie w charakterze finansisty, wpływać do już istniejących, ugruntowanych polskich firm drzewnych.

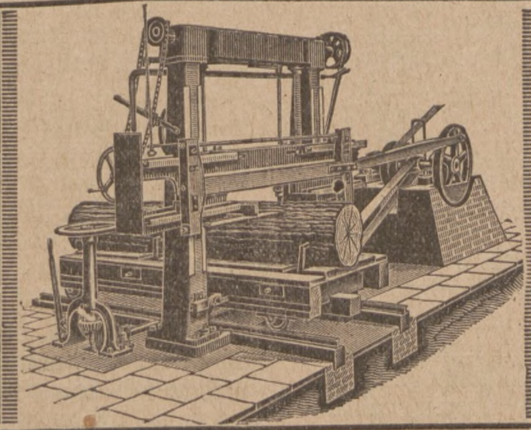
Tymczasem ostatnio dzieje się wprost przeciwnie. Dokonanych zostało mnóstwo większych transakcyj sprzedaży drzewa na pniu firmom obcym. W lasach państwowych w czasie przetargów, firmy obce wypierają placówki krajowe. Wielkie przestrzenie lasów Radziwiłłów, Platerów, puszcza Hołubicka, lasy Libiega w Małopolsce, Wygody w Małopolsce przeszły w ręce obcych kapitalistów, z których tylko niewielu daje gwarancję prowadzenia gospodarki w myśl potrzeb całego polskiego przemysłu drzewnego, przyczem pamiętać jednak jeszcze należy, że zyski takich całkowicie obcych przedsiębiorstw drzewnych płyną zagranicę, powodując z czasem osłabienie aktywności naszego bilansu płatniczego.

Dlatego w imię dobra polskiego przemysłu drzewnego należy z jednej strony dążyć do konsekwentnego wykorzenienia możliwości prowadzenia gospodarki rabunkowej w lasach polskich, oraz do otwarcia

„UNIA" ZJEDNOCZONE FABRYKI MASZYN
ODDZ. C. BLUMWE i SYN Tow. Akc.
BYDGOSZCZ.

TRAKI

PIONOWE, POZIOME
PRZEWOŹNE.

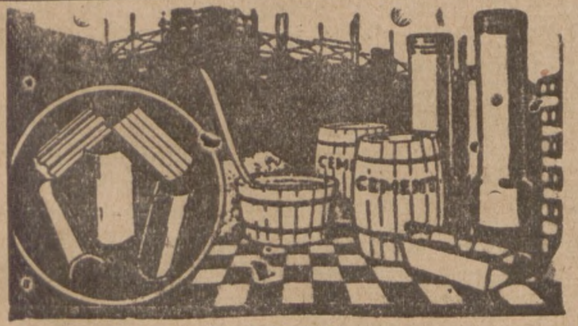
WSZELKIE MASZYNY
DO OBRÓBKI
DRZEWA.

PROSPEKTY i KOSZTORYSY BEZPŁATNIE.

PRZEDSTAWICIELSTWA:
WARSZAWA, LWÓW, POZNAŃ, KRAKÓW, WILNO, ŁÓDŹ, W. M. GDAŃSK, BERLIN.

NA ŻĄDANIE WIZYTY INŻYNIERÓW.

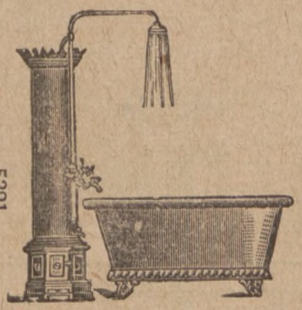
4472

4047

Materjały budowlane wszelk. rodzaju poleca:
GUSTAW GLAETZNER
Centrala Materjałów Budowlanych i Dachówek
Tel. 6580 **POZNAŃ 3, Mickiewicza 36** zał. 1907 r.
adr. telegraf.: „Dachglaetzner"-Poznań.

A. STANEK

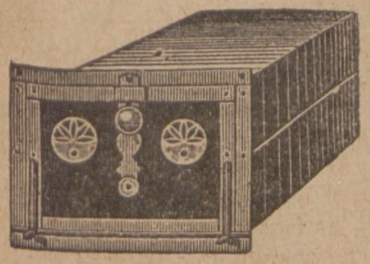

5321

Specjalna fabryka pieców i wanien kąpielowych wszelk. rodzaju.

Poznań
ul. Małe Garbary 7 a.
Telef. 33-50, Zał. w r. 1902.

46141 Przy zapotrzebowaniu proszę zażądać oferty.

J. PIPERSBERG, CIESZYN
Pierwsza Cieszyńska Fabryka towarów metalowych, żelaznych i czarno-blaszanych.
ZAŁOŻONA 1903 TELEFON 186

Rury i kolana

Piekarniki (Bratkasten) w gatunkach zaprowadzonych w handlu, jako też wszelką armaturę do pieców, jakości pierwszorzędnej, od najprostszego do najwykwintniejszego wykonania.
Piekarniki specjalne dla piekarni, cukierni, restauracyj, kuchni hotelowych i t. d.
Wanienki miedziane kuchenk., z muszlą i pipą mosiężną.
Wanny kąpielowe, nasiadówki, wanny kąpielowe dla dzieci, z pierwszorzędnej blachy cynkowej, we wszelkich wielkościach.
4798

i rozszerzenia dogodnych rynków zbytu dla Polski materjałów tartych, nadto zaś starać się trzeba o możliwie jaknajszybszą odbudowę krajowego kapitału obrotowego w przemyśle drzewnym, oraz o równoczesne przyciągnięcie poważnego kapitału zagranicznego do finansowego współudziału w polskich przedsiębiorstwach drzewnych, przy równoczesnem wyeliminowaniu kapitalistycznych piratów zagranicznych z naszych lasów.

N. R.

Polskie huty szklane.

Jakkolwiek umowa handlowa z Niemcami jest w stadjum rokowań, niemniej już dzisiaj przedostają się wiadomości o zwolnieniu rzekomem niektórych gatunków szkła w dowozie do Polski. Z faktem tym warto przypomnieć szerszej publiczności, jak i sferom handlowym o najbliższej chociażby nas hucie szkła w Inowrocławiu i o tem, że hutnictwo szklane w Polsce posiada dobrze zaprowadzoną produkcję, a jego wyroby posiadają szeroki popyt i dużą markę.

W Inowrocławiu mamy dwie huty szkła. Jedna istnieje już kilka lat, druga, — pobudowana wprawdzie przed kilku laty — dopiero w tym roku została prawidłowo i fachowo uruchomiona, pod firmą „Irena“ T. z. o. p. Fabryka szkła Inowrocław.

Z początkiem bież. roku przeszła huta w ręce generalnego dyrektora firmy Winkelhausen p. Henryka Podkomorskiego, który z poważnym nakładem kapitału doprowadził budynki do właściwego stanu, poważnie rozbudował, ulepszył i przed niedawnym czasem uruchomił całą hutę. Huta sama, położona bardzo korzystnie, bo tuż przy dworcu i pomiędzy głównymi torami kolejowemi idącemi do Torunia i Bydgoszczy, przedstawia się bardzo dobrze i rokuje jaknajlepszą przyszłość.

Huta zatrudnia obecnie przeszło 200 pracowników; to też w budynkach jej widzi się ożywiony ruch, kierowany umiejętnie przez ludzi na czele huty stojących. Praca wre — robotnicy z wielką sprawnością wykonywują wprost wspaniałe rzeczy. Widać, jak każdy stara się pod fachowem kierownictwem wywiązać się z przydzielonej mu czynności jaknajlepiej według możności sił i wyszkolenia.

Obecna przeróbka dzienna wynosi 4000—5000 kg szkła. Prace rozpoczęto wyrobem butelek, a w przeciągu pół roku doprowadzono do tego, że wykonuje się niemal wszystko, co w hucie wykonać można. A zatem wszelką stołowiznę, klosze do latarń ulicznych i lamp kolejowych, szkło galanteryjne i luksusowe, butelki do mleka sterylizowanego, naftomierze, wodomierze, butelki i buteleczki wszelkiego rodzaju itd.

Szkło, które dostało właściwą formę, przechodzi do wielkich specjalnych piecy, gdzie dopiero nabiera tej trwałości, jaką mieć powinno, czyli jak mówi fachowe wyrażenie, szkło się w tych piecach hartuje. Nowocześnie urządzona szlifiernia nadaje poszczególnym gatunkom właściwy wygląd. Wprawna ręka szlifierza robi na szkle bardzo efektowne upiększenia. Bardzo ładnie prezentują się wyroby szkła obciąganego, a osobna malarnia ręczna, dodaje eleganckiego wyglądu wazonom, kieliszkom, karafkom itp.

Niezależnie od wyrobów ręcznych, specjalna maszyna wykonuje szkło prasowane. Osobne warsztaty jak tokarnia, kuźnia, formiarnia itd. starają się o to, ażeby wszelkie narzędzia były w porządku, a przedewszystkiem pracuje się nad udoskonaleniem różnych nowych form.

W obszernym osobnym magazynie widzimy wszelkie zapasy wzorowo pogatunkowanych i do wysyłki gotowych wyrobów.

Fabryka przybrała w tym krótkim czasie takie rozmiary, że na wiosnę przystąpi do budowy osobnej bocznicy kolejowej, drugiej wanny i osobnych mieszkań dla hutników. Obecna wanna ma 6.000 kg. pojemności, 8 otworów i 13 warsztatów.

Na każdym kroku zauważyć można umiejętne kierownictwo, które spoczywa w rękach p. dyr. Kazimierza Kruczyńskiego, jako kierownika handlowego i p. Stefana Brachtfogla, jako kierownika technicznego.

Że nowa huta, pomimo trudnych warunków, zdobywa sobie coraz większe zaufanie, to najlepszy dowód w tem, że zamówienia napływają wprost masowo i tylko z wielkim trudem może podołać pracy.

Wiadomości drobne

DROGI, SZOSY I ICH BUDOWA NA P. W. K.

Codopiero urządzona w Warszawie z powodu zjazdu „Budowniczych dróg“ wystawa drogowa dała na małą skalę obraz tego, czem stanie się wielki pokaz budowy dróg w Polsce na Powszechnej Wystawie Krajowej. A notabene rzec można śmiało, że tamta już reprezentowała świetnie ten dział polskiej pracy... Dyrektor departamentu Nestorowicz, profesor Politechniki Warszawskiej, jest entuzjastycznym współdziałaczem na tem polu i wkłada niezmiernie wiele starania w przygotowanie tego pokazu, słusznie wyznając opinję, że Powszechna Wystawa Krajowa stanie się jedyną w swoim rodzaju okazją do propagowania wśród społeczeństwa tej racji, iż nowe bite drogi w Polsce są koniecznością cywilizacyjną.

Całe odcinki dróg na PWK. będą wzorami, jak je budować należy, a wielka liczba firm, które w tem wezmą udział, od nowej strony ukażą światu oblicze polskiej myśli twórczej. Również znajdzie się na PWK. miejsce pod wystawę maszyn drogowych — oraz podczas jej trwania odbędzie się w Poznaniu następny kongres drogowy, z tak świetnemi rezultatami obradujący ostatnio w Warszawie.

GIEŁDA DRZEWNA WE LWOWIE.

Odbyło się tu walne zebranie Syndykatu Interesantów Drzewnych. Zagaił je prezes dr. Csala, który zaznaczył, że rok 1927 był dla przemysłu drzewnego przełomowym. Dyr. Szczygielski zdał sprawozdanie z działalności Syndykatu. Po uchwaleniu budżetu Syndykatu na rok 1928 — w myśl wskazań referatu dyr. dr. Rappaporta, dokonano wyborów. Prezesem wybrano dr. Csalę, wiceprezesami inż. Arnolda Kolischera, dyr. dr. Klemensa Sokala i p. Szymona Ulama. Pa referacie dyr. giełdy lwowskiej, Paneta, o giełdzie drzewnej w Warszawie, która ma tam powstać, uchwalono zwołać w najbliższym czasie wspólne zebranie giełdy i wezwać wszystkie firmy drzewne do przystąpienia na członków giełdy we Lwowie.

SKASOWANIE URZĘDU SPECJALNEGO KOMISARZA DLA SPRAW DRZEWNYCH.

Istniejący przy Minist. Przemysłu i Handlu urząd specjalnego komisarza do spraw drzewnych, któreto funkcje pełnił p. F. Wielogłowski, ma zostać skasowany. Kreowany zostanie natomiast normalny referat do spraw przemysłu i eksportu drzewnego, w odpowiednim departamencie tegoż ministerstwa.

Z rynku materjałów budowlanych, metali i wyrobów metalowych.

RUCH RADJOSPRZĘTU.

Najnowszy cennik firmy PHILIPS notuje następujące ceny na najważniejsze artykuły radjowe:

1) Lampy jednosiatkowe gatunek „Miniwatt“ typ B 405 — 36 zł., — A 415 — 35 zł., — B 105 — 32 zł., — A 135 i A 235 — 30 zł., — B 203, B 403 i B 409 — 29 zł., — B 205 i B 466 — 26.40 zł., — A 435 — 25 zł., — A 125 i A 109 — 20.50 zł., — A 106, A 410, A 409 i C 509 — 16.30 zł., — A 225 i A 425 — 16 zł., — A 310 i A 306 — 10 zł — Gatunek „Normalne“ D I i E — 5 zł., — D 2 — 6 zł., D 3 — 4 zł., 2) Lampki dwusiatkowe gatunek „Miniwatt“, typ A 141 — 26 zł., typy A 241, A 341 i A 441 — 23.40 zł. Gatunek „Normalne“ — D 6 — 6 zł. 3) Głośniki: typ 2003 beztubowy wielobarwny — 235 zł., 2014 beztubowy mniejszy 185 zł., 2015, beztubowy mniejszy — 175 zł. 4) Prostowniki: typ 450 — 120 zł., 327 — 162 zł., 366 — 280 zł., 1001 — 130 zł., 1009 — 195 zł. 5) Aparaty anadowe: prostownik anadowy 372 na prąd zmienny — 215 zł., aparat typ 508 na prąd stały — 195 zł. 6) Lampy prostownicze: typy 451, 328 i 1002 — 19.50 zł., — 1010 i 373 — 30 zł., 367 — 35 zł. 7) Lampy oporowe: typy 340 i 1011 — 10 zł., — 452, 329 i 1003 — 8.40 zł.

Do cen lampek jedno- i dwusiatkowych oraz głośników należy dodać nadto 20 proc. podatku.

MATERJAŁY BUDOWLANE.

Warszawa, 18. 1. Na rynku materjałów budowlanych panuje zainteresowanie na towar z natychmiastową dostawą po cenach mocniejszych. Niektóre firmy budowlane sprzedają poważne ilości z dostawą na późniejsze terminy (m-ce letnie). Notują w hurcie za 100 kg. franco budowla (w obrębie Warszawy): cement 11.25 zł. (w beczkach 200 kg.), wapno budowlane 6.00 zł., cegła za 1000 sztuk (z ceg. warsz.) 120 zł. fr. Wag. Warszawa za 100 kg..: cement 10.25 złotych, wapno 4.50—5.50 zł. zależnie od pochodzenia, cegła za 1000 sztuk (górnośl.) 106—110 zł.

METALE I WYROBY METALOWE.

Warszawa, 17. 1. „Elibor“ i S-ka Akc. Handlowa-Przemysłowa Ł. J. Borkowski, Warszawa, Mazowiecka 11, notuje następujące ceny loco skład (w zł. za 1 kg.): Cyna Banca 14.80, aluminium 5,10, ołów 1.40, blacha cynkowa 1.70, blacha ocynkowana 1.20, blacha dachowa żelazna 0.99, żelazna 0.47, belki 0.52, hufnale 31 za skrzynię, cement 20.50 za beczkę; cegła ogniotrwała 0.22 za 1 sztukę, karbid 68.00 za 100 kg. Węgiel górnośląski gruby i kostka 44.— za tonę.

Warszawa, 18. 1. Dom Handlowy A. Gepner, Warszawa, Grzybowska 27, notuje następujące orjentacyjne ceny w złotych za kg.: cyna Banca w blokach 14.60, ołów hutniczy 1.30, cynk hutniczy 1.42, blacha cynkowa — cena zasadnicza 1.60, antymon 3, aluminium hutnicze 5.10, blacha miedziana — cena zasadnicza 4.35, blacha mosiężna 3.60—4.50.

Cena blachy żelaznej. Wbrew rozpowszechnianym ostatnio pogłoskom, jakoby Polski Syndykat Hut Żelaznych wobec konkurencji blachy angielskiej i belgijskiej, miał zamiar obniżyć cenę blachy o 20 proc., dowiadujemy się, że syndykat rozesłał ostatnio okólniki, w których zaznacza, że pogłoski te są nieprawdziwe, wręcz przeciwnie, — wobec ostatnich podwyżek robocizny i innych kosztów, uzasadnioną byłaby podwyżka artykułów żelaznych.

Nowy Bytom, 18. 1. Surówka odlewnicza Huty Pokoju Nr. 1 (Friedenshütte, P. G. S. — reprezentacja Spółka Akcyjna Józef Wdowiński w Warszawie, Sienna 11), cena za tonę 210 zł., loco stacja Nowy Bytom.

Berlin, 17. 1. Cetny w markach niemieckich za 100 kg. Miedź elektrolityczna, dostawa zaraz cif Hamburg, Brema lub Rotterdam (za 100 kg.) 135¼, oryginalne aluminium hutnicze 98—99 proc, w blokach, sztabach walcow. i ciągnionych 214, nikiel czysty 98—99 proc. 350, antymon Regulus 92—100.

Złoty w dniu 18 stycznia 1928 roku.

Gdańsk przekaz 57,46—57,60. gotówka 57,49—57,63, Berlin przekaz na Warszawę 46.99—47.19, przekaz na Poznań 46.95—47.15, przekaz na Katowice 46.96—47.16, gotówka grube 46.80 do 47.20, grube — drobne 46.70—47.10, Londyn przekaz 43.50, Zurych przekaz 58.15, Ryga przekaz 59.50, Czerniowce przekaz 1795, Bukareszt przekaz 1805, Nowy Jork przekaz 11.25, Medjolan przekaz 217.00, Praga 377¾.

DZIAŁ MASZYN ROLNICZYCH

Pożądane zjawisko około podniesienia obsługi maszyn rolniczych.

Jeden z poprzednich artykułów w dziale niniejszym poruszył niedawno aktaulną sprawę, odnoszącą się do obsługi maszyn rolniczych, i wskazywał na konieczność podniesienia jej poziomu w zależności do wymogów nowoczesnej techniki rolniczej.

Przeglądając środki, prowadzące do osiągnięcia tego celu i porównując odnośne poczynania, praktykowane przez inne kraje, należy stwierdzić, że u nas sprawy te doniedawna zupełnie leżały odłogiem. Dopiero w ostatnich dniach dwie poważne firmy podjęły odpowiednie kroki i zapoczątkowały temsamem skuteczną akcję w kierunku rozwiązania problemu, którego pierwszorzędne znaczenie dla stosunków naszych rozpoznały na podstawie niezawodnych doświadczeń z praktyki.

Sp. Akc. „Kooprolna" w Warszawie, trudniąca się sprzedażą amerykańskich ciągówek „Deering", organizuje przygotowawcze kursy dla mechaników wiejskich celem zapewnienia właściwej obsługi. Kursy te podzielone będą na dwutygodniowe i obejmują zarówno wyszkolenie teoretyczne jak i praktyczne. Są one bezpłatne, jednakże tylko dla tych rolników, którzy posiadają już ciągówkę „Deering", inni natomiast opłacają 150 zł z tem, że suma ta będzie potrącona z rachunku przy późniejszem nabyciu ciągówki. Wyszkolenie ma dać całkowity zasób wiadomości fachowych, potrzebnych dla dobrego obchodzenia się i konserwacji maszyny.

Firma H. Lanz-Mannheim, której traktory ropne „Grossbulldog" zyskują sobie coraz większe uznanie, pragnie zapewnić sprawność swych maszyn przez odpowiednie rozbudowanie służby technicznej, do jakiej zobowiązany jest dostawca wobec rolnika. Kładzie wielki nacisk na przyuczenie kierowcy przy dostawie nowej maszyny i przeznacza do tej odpowiedzialnej funkcji tylko własnych monterów fabrycznych, względnie monterów polskich, którzy przeszli gruntowne wyszkolenie we własnej fabryce w Niemczech. Osobno prowadzona służba nadzorcza ma za zadanie utrzymywanie maszyn w ciągłej gotowości do ruchu. Rolnik, zgłaszający swe przystąpienie do tej instytucji, opłaca jednorazową sumę pauszalną 260 zł, zapewniając sobie temsamem kontrolę swej maszyny w formie jednorazowej wizyty inżyniera oraz dwukrotnego przyjazdu montera; przy jednorazowej opłacie 440 zł przewidziane są przyjazdy częstsze. Praca polega w pierwszym rzędzie na rewizji traktora, na zbadaniu, które części są już zużyte i domagają się zastąpienia nowemi, w razie zaś zaistnienia defektów, na ich usunięciu i pouczaniu, w jaki sposób ich uniknąć można i t. p. Odbywa się zawsze w obecności odnośnego kierowcy maszyny, który znajduje znakomitą okazję do pogłębienia swych wiadomości fachowych.

Obydwa przedsięwzięcia, posługujące się odmiennemi środkami, zmierzają do tego samego celu, którym jest konieczność podniesienia poziomu obsługi, wykazującego szczególnie w naszem rolnictwie wielkie braki naskutek niedostatecznych wiadomości technicznych, nietylko odnośnych mechaników wiejskich, lecz także samych właścicieli. Najwłaściwszym środkiem naprawy pozostanie mimo to akcja samego rolnika, który przez osobiste nadzorowanie swoich ludzi i ścisłe przestrzeganie przepisów fabrycznych osięgnie najlepszy rezultat. Ponieważ atoli praktyka wykazała w tym względzie szkodliwą w swych skutkach bierność, więc fabryki wytwórcze głównie dla ochrony swoich interesów, które przez częste psucie się maszyn bez ich przewinienia narażone są oczywiście na zachwianie, podjęły inicjatywę dla usunięcia braków. Organizowanie kursów dokształcających dla mechaników wiejskich jest najpowszechniej stosowanym środkiem, praktykowanym i w innych krajach, gdzie istnieją nawet stałe szkoły.

Sposób utrzywymania służby nadzorczej jest taksamo właściwym pomysłem, gdyż za niewielką, napewno rentującą się opłatą zapewnia rolnikowi stałą i fachową opiekę, co w wielkiej mierze przyczynia się do usunięcia częstych dyferencyj między fabrykantem a rolnikiem z pożytkiem dla obu stron. Przeprowadzenie szczegółowej rewizji przed sezonem pracy oraz podczas tegoż zmierza do zapobiegania przerwom w pracy, tak niepożądanym w rolnictwie a tak często zachodzącym właśnie w okresie najpilniejszych prac. Przez natychmiastową dostawę części zapasowych i naprawę przez rutynowanego montera usuwa się obawę dłuższej nieobecności maszyny ze szkodą dla gospodarstwa, w którem zachodzi cały szereg prac, które muszą być wykonane dziś a nie jutro.

W tem oświetleniu kwestja stałej gotowości do ruchu maszyny posiada doniosłe znaczenie, chroniąc gospodarstwo przed poważnemi stratami materjalnemi.

Podjęcie pierwszych kroków ze strony wymienionych firm należy zanotować z całem uznaniem, lecz zarazem wyrazić życzenie, by jaknajwiększa liczba rolników, posiadających owe ciągówki lub zamierzających je nabyć, skorzystała z ofiarowanej okazji we własnym interesie. Często spotkać się można z twierdzeniem, odmawiającem traktorom rolniczym zdolności spełniania tych zadań, do których przeznacza je fabrykant. Przyczyna leży w większości wypadków po stronie użytkowców, którzy przeoczyli takie momenty, jak racjonalny wybór stosownego silnika, stopień jego wykorzystania a przedewszystkiem poziom obsługi. Należy mieć na uwadze, że również i traktor rolniczy jest tylko narzędziem do pracy, a nie pracą samą. Jego walory wystąpić mogą jedynie przez racjonalne użytkowanie a będą one tem większe, im większy będzie wysiłek, poświęcany na przestrzeganie tych zasad. Tylko w ten sposób doszli do pomyślnych wyników ci wszyscy, którzy o traktorze rolniczym wydają pochlebne świadectwa.

W. Laube.

F. SUCHANEK i S-KA

Przedsiębiorstwo Techniczno-Handlowe
dla Rolnictwa i Przemysłu

Poznań — Pl. Wolności 8/9

4250

TRAKTORY AMERYKAŃSKIE HART-PARR
o sile 24 i 36 K. M.

PAROWE GARNITURY MŁOCARNIANE na kulkowych łożyskach
na długoterminowe spłaty

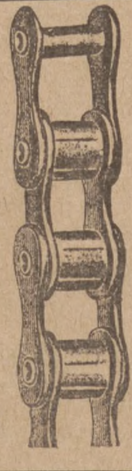

Łańcuchy

do żórawi, dla kopalń i hut
łańcuchy dla kolei żelaznych i okrętów
wzorcowane i niewzorcowane,
łańcuchy do elewatorów,
łańcuchy Ewart'a, 3761/4074 t
łańcuchy Gall'ego,
ze specjalnego żelaza i stali dostarcza
po cenach fabrycznych

„Łańcuch"

Fabryka Łańcuchów i Warsztaty Mechaniczne
Będzin, ul. Zawale 12.

„IDEAŁ"

nóż do krajania słomy
na ściółkę

tani — praktyczny — trwały

Jedyni producenci 3641

Centrala Pługów Parowych T. z o. p. Fabryka Maszyn
Poznań, Piotra Wawrzyniaka 28-30 Tel. 69-50 — 61-17

Młocarnie szerokomłotne VISTULA
Młocarnie z przymykami
Młocarnie z wałami do gładkiej słomy
Walce, kieraty
Siekacze do buraków
Sortowniki ziemniaków
Maszyny do czyszczenia zboża
Sieczkarnie bębnowe do zapędu mechanicznego stojące i na wozach
Sieczkarnie tarczowe
Koła transmisyjne
Pompy do gnojówki z rurą stalową i wyjmującemi wentylami
Szufle ziemne do transportowania ziemi
wykonuje jako długoletnią specjalność

A. P. Muscate

Fabryka Maszyn T. z o. p.

TCZEW (Pomorze)

4097

Łazarski, Bergmann i Ska

T. z o. p.

Poznań, ul. Zwierzyniecka 8. Telefon 6175.

Generalna reprezentacja
największej fabryki części na świecie
P. D. Rasspe Söhne, Solingen.

Części zapasowe
do żniwnych i in. maszyn rolniczych

Olbrzymie zapasy wszelkich części do kosiarek, żniwiarek i wiązałek wszystkich systemów — do siewników Westfalia — siewników rzędowych — opełaczy różnych systemów — do kultywatorów, grabi konnych i przetrząsaczy, noże do sieczkarń i do siekaczy do buraków, sztyfty do młocarń maneżowych, do bukowników do koniczyny, listwy bijakowe i inne części do młocarń parowych, łożyska kulkowe i rolkowe — sprężyny, nity — śruby. Wszelkie piły dla rolnictwa i przemysłu. 4695
Lemiesze i odkładnie — Windy.
Lewary, ręczne opełacze,
toczaki etc.

Zastępstwo główne na Wielkopolskę i Pomorze samochodów i części do nich słynnej francuskiej fabryki „Mathis"

Przetargi — Submisje — Licytacje

WYKONANIE INSTALACJI WODOCIĄGOWEJ, GAZOWEJ ETC.

Komitet Budowy Warszawskiej Szkoły Pielęgnarstwa ogłasza przetarg publiczny ofertowy na wykonanie instalacji wodociągowo-kanalizacyjnej, gazowej, przygotowania wody gorącej do kąpieli i pary do kuchni i pralni, urządzenia pralni parowej oraz kuchni parowej w gmachu szkoły przy zbiegu ulic Chałubińskiego i Koszykowej w Warszawie.

Warunki wykonania robót powyższych, wzór umowy oraz przepisy o oddawaniu państwowych dostaw i robót w zakresie działania Ministerstwa Robót Publicznych można przeglądać w Departamencie V Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych — Warszawa, ul. Nowowiejska 39, w pokoju 16 od godz. 9 do 10.

Oferty, zestawione na otrzymanych w Departamencie Służby Zdrowia egzemplarzach ślepego kosztorysu z dowodem złożenia wadjum w wysokości 4% sumy ofertowej, zgodnie z przepisami okólnika Min. Skarbu z dnia 10. IX. 1927 r. L. DOP. 5284/III w kopercie, opatrzonej pięcioma lakowemi pieczęciami i napisem: „Do przetargu na instalacje wodociągowo-kanalizacyjne, gazową kuchnię i pralnię w gmachu Warszawskiej Szkoły Pielęgnarstwa“, winny być złożone najpóźniej do godziny 12, dnia 25 stycznia 1928 r. w Departamencie Służby Zdrowia, pokój Nr. 16, poczem nastąpi otwarcie ofert.

Przetarg.

Kierownictwo Zbrojowni nr. 2 w Warszawie zamierza oddać w drodze przetargu nieograniczonego dostawę 1-ej szlifierki samoczynnej do szlifowania wałków o następującej charakterystyce:

1. max. długość szlifowania 2500 mm.
2. max. średnica szlifowania z lunetami — 150 mm.
3. max. średnica szlifowania bez lunet — 300—350 mm.
4. dokładn. szlif. na średn. min. — 0.01 mm.
5. dokładn. na dług. 2500 mm. min. — 0.01 mm.
6. średn. tarczy szlifierskie — 500 mm.
7. napęd indywidualny (bez przystawki na prąd zmienny trójfazowy 220 V. 50 okr.-sek.

Wszystkie ruchy robocze (obrót tarczy posuwy: podłużny i poprzeczny stołu, obrót przedmiotu obrabianego i napęd pompy wodnej) od jednego silnika elektrycznego.

Oferty w zapieczętowanych i zalakowanych firmowych kopertach, zaopatrzonych w napis „Oferta na szlifierkę do przetargu na dz. 31 stycznia 1928“ należy składać w Biurze Rach.-Mat. Zbrojowni nr. 2, Praga, Stalowa 58, do g. 10 dn. 31 stycznia 1928 r. Nadto do dnia 27 stycznia 1928 r. winni oferenci nadesłać szczegółowe opisy, rysunki, fotografje itp. maszyn, które mają zamiar zaofiarować.

Dodatkowe informacje oraz urzędowy wzór oferty otrzymać można w Biurze Rach.-Mat. Zbrojowni w poniedziałki, środy i piątki od godziny 14 do 15, gdzie równocześnie można przejrzeć przepisy wymienione pod 1. i 2.

p. o. Kierownika Zbrojowni nr. 2 na urlopie
w. z. **Inż. Dembiński**, kpt.

PRZETARG PUBLICZNY.

Magistrat miasta Rawicza wyda w drodze publicznego przetargu wykonanie robót:

a) wbudowanie centralnego ogrzewania,
b) wykonanie kanalizacji i wodociągów
dla budowy domu szkolnego Korpusu Kadetów nr. 3 w Rawiczu.

Oferty należy składać w Magistracie do dnia 31 stycznia 1928 r. do godz. 11-tej w zapieczętowanych kopertach napisem: „Oferta na wbudowanie centralnego ogrzewania, względnie wykonanie kanalizacji i wodociągów“.

Wzór ofert wydaje się za opłatą 15.— zł w Magistracie, pokój nr. 9. Tamże wyłożone są warunki i plany do przejrzenia w godzinach urzędowych.

Pokwitowanie za złożone wadjum i to 5% sumy oferowanej złożone w tutejszej Miejskiej Kasie Oszczędności należy złożyć przed otwarciem ofert przewodniczącemu Komisji Przetargowej.

Otwarcie ofert nastąpi dnia 31 stycznia 1928 r. o godz. 11 w Magistracie, pokój 4.

Magistrat zastrzega sobie prawo swobodnego wyboru oferenta, podziału prac pomiędzy kilku oferentów, względnie nie uwzględnienie żadnej oferty bez podania powodów.

Rawicz, dnia 12 stycznia 1928 r.

Magistrat:
Wolski, zast. burmistrza.

WYKONANIE INSTALACJI OGRZEWALNEJ.

Wynikiem rozprawy ofertowej na ogrzewanie centralne w gmachu Warszawskiej Szkoły Pielęgniarstwa w Warszawie, wykonanie robót powierzone zostało firmie „B-cia Geisler, Okolski i Patsche“ na sumę 101 482 52 zł. Następna oferta była na sumę 109 363 33 zł., najwyższa na sumę 136 509 32 zł.

SPRZEDAŻ SAMOCHODÓW CIĘŻAROWYCH ITP.

Djon Samochodowy Nr. 4 sprzeda 1 samochód osobowy, 1 półciężarowy, 8 ciężarowych, 5 motocykli, 3 rowery, łom gumowy i zabrakowane materjały samochodowe, w drodze ustnego przetargu, mającego się odbyć w dniu 30 stycznia 1928 r. w Zakładzie Samochodowym w Łodzi, przy ul. Morskiej 5-7 o godz. 10 rano.

Bliższych informacyj udzielać będzie Kierownik Zakładu w godzinach urzędowych.

Przetarg.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach zwraca uwagę na mający się odbyć w dniu 4. II. 1928 r. przetarg publiczny na sprzedaż różnych starych materjałów.

Szczegóły przetargu ogłoszono w „Monitorze Polskim“ Nr. 9 z dnia 122. I. 28 r. i w „Epoce“ Nr. 11 z dn. 11. I. 28 r.

Dyrekcja Kolei Państwowych w Katowicach.

KONKURS NA PRZEPROWADZENIE ELEKTRYFIKACJI MIASTA.

Gmina miasta Liska rozpisuje niniejszem konkurs na przeprowadzenie elektryfikacji miasta i w tym celu zaprasza P. T. Oferentów do wnoszenia ofert na ręce Zarządu tut. miasta w terminie do 30 stycznia 1928 r.

1. Oferty mają zawierać plany i kosztorysy, a to: na budowę kompletnej elektrowni, pędzonej motorem ropnym wraz z siecią elektryczną — kosztem oferenta, przy równoczesnem zapodaniu ceny i warunków, pod jakiemi oferent jest gotów dostarczyć miastu prądu elektrycznego, potrzebnego do oświetlenia ulic, urzędów i budynków prywatnych.

2. Na budowę elektrowni o dwóch motorach ropnych „Diesla“, a to 1/80 Hp. i 1/25 Hp. z odpowiedniemi generatorami elektrycznemi, częściami mechanicznemi i przewodami elektrycznemi — kosztem gminy przy zapodaniu cen jednostkowych i warunków spłaty kosztów całej budowy.

Dla orjentacji zapodaje się, że miasto liczy około 5 000 mieszkańców. 500 domów mieszkalnych, długość ulic i placów około 5 000 — 6 000 m. bież.

Plany miasta można przeglądnąć w tutejszym Urzędzie. Zarząd miasta zastrzega sobie prawo wolnego wyboru ofert, lub nieprzyjęcie żadnej z nich, bez regresu i odszkodowania.

MAGISTRAT M. BEREZNO
Stacja kolei MOKWIN

ogłasza przetarg na budowę i eksploatację elektrowni w m. Bereznem, posiadającem około 5.000 mieszkańców i Dowództwo Baonu K. O. P. na zasadach koncesji.

Przetarg odbędzie się w lokalu Magistratu m. Bereznego, o godz. 12 dnia 31 stycznia 1928 roku i do tego czasu będą przyjmowane w zamkniętych kopertach oferty zawierające warunki budowy i eksploatacji elektrowni.

Wadjum przy przetargu 1.000 zł.

M. Berezno, dnia 7 grudnia 1927 roku.

Burmistrz: (—) **B. Terlecki.**

Ogłoszenie. 5392

Magistrat miasta Ostrowa ogłasza niniejszem przetarg ofertowy na dostawę w terminie możliwie 4 tygodniowym: **250 sztuk słupów telegraficznych**, drzewnych, impregnowanych o 11 mtr. długości i 15—18 cm. średnicy. Interesenci zechcą złożyć oferty swe z podaniem ceny loco stacja Ostrów (Pozn.) do dnia 30 stycznia 1928 r. w Miejskim Urzędzie Budownictwa (Ratusz — pokój 8).

Ostrów, dnia 14 stycznia 1928 r. 5392

Magistrat:
(—) Musielak

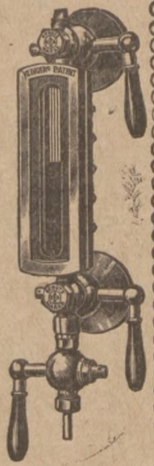
„*Klingerit*“ najlepsze uszczelnienie dla wysokich ciśnień.

Jedynie prawdziwe z marką ochr. „Klingerit“

Klinger'a reflekcyjne
armatury wodomierzowe.

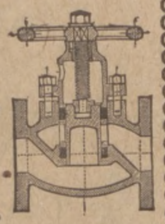
Klinger'a reflekcyjne specjalne szkła twarde.

4421

Klinger'a wentyl ze stawidłem tłokowem.

Rich. Klinger
G. m. b. H.
Gumpoldskirchen pod Wiedniem.

RURY GAZOWE CZARNE i OCYNKOWANE

polecamy do odwrotnej dostawy
ze składu w Bydgoszczy

CENY KONKURENCYJNE! CENY KONKURENCYJNE!

REPREZENTACJE

Fabryk Wyrobów Żelaznych „FERRUM“
BYDGOSZCZ, ulica Cieszkowskiego 20 Telefon 6-65

5356

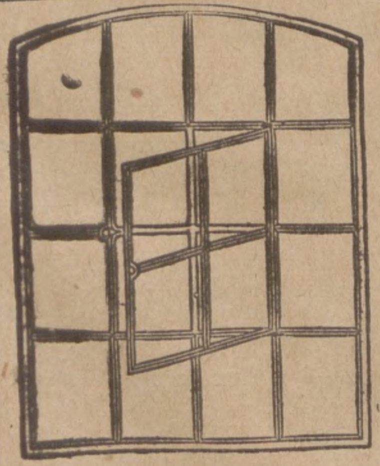
St. Weigt i Ska ŁÓDŹ

PRODUKUJE:

KOTŁY „ESWU“ TYPU STREBLA
KOTŁY „ESWU“ MIESZKANIOWE DO WODNEGO CENTRALNEGO OGRZEWANIA
GRZEJNIKI (RADJATORY)
KWASO- i OGNIOODPORNE ODLEWY
UTWARDZONE WALCE MŁYŃSKIE
MASZYNY POMOCNICZE DLA ODLEWNI
RUSZTY
PĘDNIE

3780

FABRYKA KRAT I OKIEN KUTYCH
Edward Siwka

ŚRODA, ul. Ogrodowa 5.
Telefon 127

dostarcza

okna żel.-kute do fabryk, mieszkań i chlewów, bramy żel.-suwane, kraty, różne zawiasy do wrót i wszystkie artyk. żel. do budowli, według własnych i nadesłanych prospektów szybko i tanio.

3816

Kosztorysy darmo.

Tylko za pomocą
WYŻYMACZKI „LAURA“
osiągnąć można bez trudu szybkie pranie

5-cio letnia gwarancja.

„LAURA“
American Wringer Manufacture
ŻĄDAĆ WSZĘDZIE

Biuro sprzedaży na całą Polskę:
„Laura“ American Wringer Manufacture
Sosnowiec, ul. Dekierta 13. Tel. 10-59 i 1-54

3976

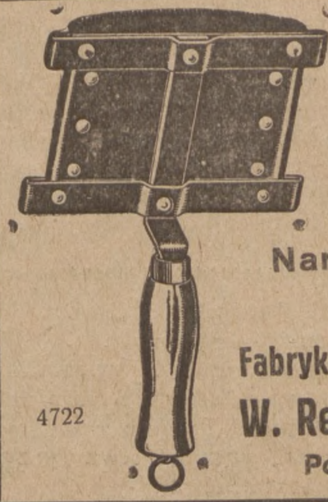
ZAMKI I OKUCIA
BUDOWLANE I MEBLOWE

wykonuje

TORUŃSKA FABRYKA ZAMKÓW J. Broda
TORUŃ, UL. KOSZAROWA 11-13. TELEFON 1441
Adres telegraficzny: „BRODABIURO“

42

Zgrzebła do koni
Szufelki do węgli
„ do śmieci
Haki do łóżek
Narożniki do okien

Wielkopolska Fabryka Wyrobów Metalowych
W. Ressel i A. Olejniczak
Poznań, Łazarska 2.

4722

Sprzedaż, dzierżawy, zastępstwa, personel, zakup.

300 m lanych rur tłocznych 70 m/m

oraz **50 m 50 m/m**

na sprzedaż bardzo tanio 5303

Bracia Schlieper, Bydgoszcz.

Na sprzedaż LOKOMOBILA 8 HP,
marki Epple Buxbaum z r. 1897. Także maszyna do kopania torfu, dryl Ventzkiego 3 mtr. i inne żelazo także do oddania.
POPOWO PODLEŚNE p. Ośno, pow. Gniezno. 5387

---

1 pompę „Diaphragma“, 1 dwuczynną pompę budowlaną, 2 windy, specjalnie ciężkie (Spindelwinden), **1 windę pociągową, 50 wiatrowych lamp budowlanych,** oddadzą bardzo tanio 5308

Bracia Schlieper, Bydgoszcz.

Lokomobila „Lanz“ 60 PS, bud. 1910, 10 atm.
Parowóz 45 PS, 600 tor, 12 atm., bud. 1908.
Kocioł parowy „Pauksch“ 8 atm., bud. 1911, pow. ogrz. 33 m².
Baterja akumulatorowa 220 Volt, I. 6. komplet
ze składu na sprzedaż 5314
„Metalowiec“ Poznań, ul. Towarowa. Telefon 3912.

Kompletne urządzenie

do wyrobu

mat trzcinowych i drewnianych

bardzo tanio na sprzedaż 5302

Bracia Schlieper, Bydgoszcz.

---

1 maszyna parowa

leżąca 60 H.P. jednocylindrowa, syst. Schiebersteuerung, ciśnienie 8 atm, na biegi normalne. fabrykat: Germania vorm. F. S. Schwalbe & Sohn — Chemnitz, rok bud 1906
5369 tanio na sprzedaż.
Pomorska Składnica Surowców — T. Czachowski, Toruń.

5378
Parowy garnitur kompl. do użycia, tanio na sprzedaż.
Fr. Szymoniak :—: Piekary, Pow. Gniezno

Partja rur mosiężnych

45 kilo 16×1 m/m, 10 kilo 25×0,5 m/m, 15 kilo 12×1 m/m
do oddania
Jan Nep. ULATOWSKI
Poznań, ul. Ogrodowa 20. 5370

Sprzedam tanio:

1 samochód 6 osob. Ansaldo 8/30 HP., limuzyna
2 „ 6 „ Adler 12/34 HP.
1 „ 6 „ Praga 9/30 HP., limuzyna
1 „ 4 „ Renault 10/30 HP.,
1 „ 4 „ Fiat, Allweather
1 „ cięż. Adler 4 tonowy
1 podwozie Mercedes 16/40 HP. 1 tonowy

POLAUTO Hellwig Bittner i S-ka
Warsztaty reparacyjne samochodów
Poznań, ul. Przemysłowa 25
5363 Telefon 13-67

Natychmiast tanio do oddania:

1 młot pasowy, udarowy, firmy Kieserling & Albrecht, Solingen — ciężar baby 150 kg., wysokość spadu (udaru) 1,8 m., waga około 6800 kg.
1 podwójna drewniana maszyna do kopjowania wyrobu Anthon & Söhne, Flensburg, na przedmioty do 200 mm. ∅ i 700 mm. dług., ciężar maszyny ca 1750 kg.
1 kompletne urządzenie do hartowania i 1 hartomierz firmy Schuchard & Schütte, Berlin.
Pierwszorzędna stal narzędna, oryginalna Eicken, marki A. H. A. Dreistern ca 500 kg. w sztabach oryginalnych po 10–24 mm ∅.
Stal stemplowa w ciętych kawałkach długości 8, 9, 10 i 11 mm. — ca 500 kg. 5316
Stal ortopedyczna Kraemera, Remscheid w oryginalnych sztabach ca 1500 kg.

Feinmechanik G. m. b. H. Danzig (Gdańsk) Weidengasse 35-38.

Motor benzynowy 10 PS. Körting 10 PS. „Deutz“.
Parowóz 45 PS. 12 atm. 600 tor jak nowy.
Kocioł parowy „Pauksch“ 8 atm. 1912 pow. ogrz. 34 kw.
Baterja akumulatorowa „Tudor“ I. 6. 220 Volt jak nowa — ze składu na sprzedaż. 5314a
„Metalowiec“ Poznań, ul Towarowa. Telefon 3912.

---

1 lokomobilę 10 atm. 30 PS.

z fabryki **Schulz - Magdeburg**

1 kocioł parowy 5 m²

sprzedają bardzo tanio 5304

BRACIA SCHLIEPER — BYDGOSZCZ

1 heblarkę do szpuntowania i nutowania, 1 wytłaczarkę pił gatrowych (Sägeblätter-Stanze), **1 rozwiernicę** (Schränkmaschine), **1 szlifierkę piłową, 1 łuparkę do drzewa, 1 wentylator** c/a 125 m^3 powietrza na minutę,

bardzo tanio na sprzedaż 5305

BRACIA SCHLIEPER — BYDGOSZCZ.

Kołodziejni

mechanicznej kompletne urządzenie do masowego wyrobu kół do powózek wojskowych, do wozów gospodarczych i t. p.

okazyjnie do sprzedania

Wiadomość: **Warszawa, ulica Srebrna nr. 16**

5330 **Tow. Akc. Bormann, Szwede & Ska**

Mamy do oddania 4719

popiół cynkowy

w ilości 60 ton miesięcznie. Reflektanci zechcą się zwrócić z zapytaniami wprost do nas. **Polskie Zakłady Przemysłu Cynkowego Sp. Akc. w Będzinie.**

---

1 strugarkę poprzeczną (Chaping-Maschine) do heblowania żelaza,

6 pras ekscentrycznych (Excenter-Stanze) na napęd motorowy i ręczny.

1 wentylator tłoczny na 5—6 ognisk kowalskich

bardzo tanio na sprzedaż 5306

Bracia Schlieper - Bydgoszcz.

Okazyjnie sprzedam

maszynę 350 H.P.

wentylową, Compound z przegrzewaczem, kondensatorem i kotłem Langbesterskim 120 mtr. 10 atm. Napęd linowy. Maszyna i kocioł w dobrym stanie. Łask. oferty pod adr.:

Dr. MARTIN, Warszawa, Ś-to Krzyska 35.

5393

Skład piasku formiarskiego

około 1½ do 2 miljonów m^3 prima piasku formiarskiego — blisko kolei okolicznościowo do sprzedania Oferty uprasza się nadsyłać do administracji „Rynku Metalowego i Maszyn.“ pod nr. 5386.

---

1 kompletne urządzenie do wyrobu papy dachowej

sprzedają bardzo tanio. 5307

Bracia Schlieper - Bydgoszcz.

Okazyjna sprzedaż!

Z powodu likwidacji bardzo korzystnie sprzedamy:

kilkaset sztuk **wirówek** dobrej marki

kilkadziesiąt sztuk **młocarń** szerokobijących

„ „ **maneży** krytych i pałąk.

„ „ **sieczkarń** bębnowych

Poważnym odbiorcom możemy udzielić

kredyt długoterminowy.

Oferty upraszamy skierować do administracji „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod „Erco“ nr. 5389.

Parkan masywny, z kutego żelaza, w zupełnie dobrym stanie, bardzo tanio do sprzedania. Oferty do adm. „Rynku Metal. i Maszyn.“ pod nr. 5397.

Elektro - technik wzgl. mistrz

z praktyką, samodzielny, jako kierownik robót i akwizytor **potrzebny** 5373
Zgłoszenia osobiste lub piśmienne natychmiast

Zakłady elektrotechn., F. Maciejewski, Grudziądz, Mickiewicza 4

MAJSTER

5381

młodszy lub technik, do warsztatów mechanicznych z dłuższą praktyką w fabrykach maszyn rolniczych poszukiwany. Posada do objęcia od zaraz. Szczegółowe oferty z odpisami świadectw i warunkami nadsyłać pod adresem:

Warszawa, Skrytka pocztowa 136.

Elektrotechnik

z dłuższą samodzielną praktyką poszukiwany do prowadzenia miejskiej elektrowni. Oferty z referencjami i podaniem warunków płacy nadsyłać pod adresem:

Pińczowska Spółka Budowlana w Pińczowie, z. Kielecka

5396

Poszukuję inżyniera

z branży instalacyjnej **lub starszego obeznanego fachowca** od natychmiast. Uprasza się oferty wraz z odpisami świadectw jak i podaniem wysokości wynagrodzenia nadesłać pod adresem: **Firma Henryk Patermann Grudziądz, ul. Mickiewicza 2.** 4720

KUPNA

Przy wszelkich zakupach prosimy powoływać się na „Rynek Metalowy i Maszynowy“.

Do naszej cegielni par. kupimy dobrze utrzymaną lub nową

lokomobilę

od 70 — 100 HP.

Oferty z podaniem wszystkich bliższych dat i warunków kierować do firmy

Jan i Juljusz Stritzki, budowniczy i właść. cegielni par. w Skoczowie (Śląsk Cieszyński)

5391

Szyny wąskotorowe

600 m/m, profilu 65 m/m, w dobrym stanie poszukuje przeszło 500 mtr.

Mąj. OŻARÓW k/Wielunia.

5390

KUPIMY 5385

natychmiast używane lecz dobrze utrzymane:

1 dynamo-maszynę

na prąd stały 440—500 Volt 50 - 60 koni mocy.

1 silnik elektr.

na prąd stały 440 Volt 45—50 koni mocy.

Poznańskie Zakłady Elektrotechniczne

„WOLTA“

Poznań, Aleje Marcinkowskiego 24.

5377

Poszukujemy TOKARKI

w dobrym stanie, używanej w ostateczności nowej, o wymiarach: długości pomiędzy kłami — 3 metry; wysokość odstępu kłów od Wangi pożądana jest 30 cm.

Zgłoszenia do adm. „Rynku Met. i Masz.“ pod nr. 5377.

Dynamo - Motor

do 120 volt 7 kilowat i tablicę rozdzielczą, używane, lecz w dobrym stanie kupię. Łaskawe oferty uprasza się pod nr. 5382 do admin. „Rynku Metalowego i Maszynowego“.

Torfiarkę

z elewatorem lub bez i

lokomobilę

12 do 18 lekką, używaną w dobrym stanie **kupię**. Zgłosz. do adm. „Rynku Metalowego i Maszynowego“ pod nr. **5394**

Bębny po karbidzie

używane kupią

Zakłady Przemysłowe „CHĘCINY“

poczta Chęciny 2.

5395

Poszukuję dla mojego technicznego zakładu

NARZĘDZI

(obcęgi, młotki, piły i t. p.)

oraz 5388

pokupne artykuły techniczne

za gotówkę

Łaskawe oferty w niemieckim języku do

Technisches Büro

S. Beresin, Danzig (Gdańsk) Hundegasse 62

TREŚĆ NR. 3:

„R. Met.“

WARUNKI DLA INSERENTÓW I ABONENTÓW:

CENY OGŁOSZEŃ: 1/1 str. 100 zł, ½ str. 60 zł, ¼ str. 35 zł, 1/8 str. 20 zł, 1/16 str. 10 zł. Na I. str. okładki 100%, na II. i IV. str. 50%, na III. str. 30% dopłaty. W Gdańsku obowiązują powyższe ceny w guldenach. Ogłoszenia z zagranicy oblicza się według osobnej taryfy. W wydaniach specjal ych obowiązuje taryfa inna. Miejscem wykonania zleceń i zapłaty jest Poznań; w kwestjach spornych miarodajny jest Sąd Powiatowy (Okręgowy) w Poznaniu. Na wypadek skargi sądowej, nadzoru sądowego lub konkursu przyznane rabaty upadają. Konto czekowe P. K. O. w Poznaniu Nr. 202-796.

Redaktor naczelny: Leszek Gustowski. *Przyjmuje od 12—13 z wyjątkiem soboty.*